

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA
MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI**

**ANDIJON VILOYATI PEDAGOGLARNI YANGI METODIKALARGA
O‘RGATISH MILLIY MARKAZI**

**MAKTABGACHA, BOSHLANG‘ICH VA MAXSUS TA’LIM
METODIKALARI KAFEDRASI**

**ISHLAB CHIQARISHDAN AJRALGAN HOLDA TA’LIM OLISH
SHAKLIDAGI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH
MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARI
MALAKA OSHIRISH KURSI UCHUN "UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYA
KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH"(1.3)MODULI BO‘YICHA**

Ma’ruza matnlari

“Tasdiqlayman”

VPYM O‘MM

direktori

_____ **M.Abdullayeva**

“ _____ ” _____ **2024 yil**

**ANDIJON VILOYATI PEDAGOGLARNI YANGI METODIKALARGA
O‘RGATISH MILLIY MARKAZI**

MAKTABGACHA, BOSHLANG‘ICH VA MAXSUS TA‘LIM

METODIKALARI KAFEDRASI

ISHLAB CHIQARISHDAN AJRALGAN HOLDA TA‘LIM OLISH

SHAKLIDAGI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH

MAKTABGACHA TA‘LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARI

MALAKA OSHIRISH KURSI UCHUN "UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYA

KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH"(1.3)MODULI BO‘YICHA

Ma’ruza matnlari

“KIRITILDI”

“Maktabgacha, boshlang‘ich va
maxsus ta‘lim metodikalari”

kafedrası mudiri

_____ N.Karimova

2024- yil «____» yanvar

“KELISHILDI”

O‘quv va metodik ishlar bo‘yicha
direktor o‘rinbosari

_____ O‘.Jabborov

2024- yil «____» yanvar

Ushbu ishchi ma‘ruza matni kafedraning 2024 yil 4-yanvardagi 1-sonli
yig‘ilish bayonnomasi bilan ma‘qullangan hamda tasdiqqa tavsiya etilgan

TUSHINTIRISH XATI

Har bir mamlakatning iqtisodiy qudrati, ijtimoiy-ma'naviy hayot darajasining yuksalishi ta'lim tizimining raqobatbardoshligi, ilm-fan taraqqiyoti bilan belgilanadi. Shu bois, "O'zbekiston - 2030" strategiyasida ta'lim sohasini tubdan takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish, intellektual salohiyatli, jismoniy barkamol avlodni shakllantirish, ijtimoiy fanlarni chuqurlashtirib o'qitish va ijtimoiy sohaning turli yo'nalishlari uchun malakali kadrlarni tayyorlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan bo'lib, pirovardida bugungi davr talabiga javob bera oladigan ta'lim tizimini yaratish ko'zda tutildi. Maktabgacha yoshdagi bolaga singdirilgan bilim va qadriyatlar uning butun kelgusidagi hayotini belgilab berishi sababli maktabgacha ta'lim uyg'un rivojlangan shaxsni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilishga qaratilgan keng ko'lamli ishlar amalga oshirilib, huquqiy baza takomillashtirilmoqda. Jumladan tizimni rivojlantirishga qaratilgan 2019-yil 16-dekabrda O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida" qonuni qabul qilindi va 2019-yil 8-maydagi "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4312-son Qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risida"gi 391-son Qarori, 2020-yil 22-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 802-son qarorlari qabul qilindi.

Shuningdek mamlakatimizda ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tizimli tashkil etish va ma'naviy tarbiyani samarali amalga oshirish maqsadida Prezidentning 2021-yil 26-martdagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora- tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5040-son Qarori, Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1059-son qarorlari qabul qilindi.

Insonning ma'naviy fazilatlarini shakllantirishni aynan uzluksiz ta'limning birinchi bo'g'ini hisoblangan maktabgacha ta'lim tashkilotlaridan boshlash lozim. Bunda maktabgacha ta'lim tizimida amalga oshiriladigan ma'naviy-ma'rifiy tarbiyaning o'rni katta. Shulardan kelib chiqib, har bir maktabgacha ta'lim tizimi rahbar va mutaxassislari o'z tashkilotlarida ma'naviy tarbiya ishlarni olib borishning to'g'ri rejalashtirishlari va o'tkazishlari lozim. Ma'naviy tarbiyaning asosiy vazifalari bolalarni ma'naviy dunyoqarashlarini, axloqiy fazilatlarini shakllanishiga yordam ko'rsatishdan iboratdir.

"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini amalga oshirish" modulining ta'lim tizimiga joriy etilishidan asosiy maqsad yuqorida qo'yilgan vazifalarni hal etishga qaratilgan.

Ushbu o'quv modulida tinglovchining auditoriya o'quv yuklamasi 4 soat bo'lib, shundan:

Nazariy mashg'ulotlar - 2 soat;

Amaliy mashg'ulotlar - 2 soat.

MODULNING NOMI VA MAQSADI

Modul nomi: "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini amalga oshirish"

Modul maqsadi: Tinglovchilarda tarbiya jarayonida uzviylik tamoyillariga tayangan holda avvalo, go'daklar va bolalarni ma'naviy tarbiyalash bo'yicha asosiy yo'nalishlarni belgilash va takomillashtirish borasidagi ko'nikma hamda malakalarini rivojlantirishdan iborat.

2.1. Kutilayotgan natijalar: Tinglovchilar modulni o'zlashtirish jarayonida quyidagi bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'ladilar:

Ta'lim tarbiya jarayonida uzluksizlik, uzviylik tamoyillariga tayangan holda avvalo, go'daklar va bolalarni ma'naviy tarbiyalash bo'yicha asosiy yo'nalishlarni belgilab olishga doir bilimlarni egallaydilar	uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi asosida 3-7 yoshli bolalarni ma'naviy tarbiyalash, ularda shaxsiy fazilatlar, jumladan, o'z tuyg'ularini boshqarish, milliy an'analarga qiziqtirish, yaqinlarga g'amxo'rlik qilish kabi ehtiyojlarni shakllantirish haqidagi talablarni o'zlashtiradilar	Tarbiyalanuvchilarda Vatanga sadoqat, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, bag'rikenglik, huquqiy madaniyat, mehnatsevarlik kabi muhim fazilatlarini bolalikdan boshlab bosqichma-bosqich shakllantirish oid me'yoriy- huquqiy hujjatlarni o'z faoliyatlarida qo'llay olish malakasiga ega bo'ladilar
---	---	---

Modul bo'yicha soatlar taqsimoti

№	O'quv moduli	Tinglovchining o'quv yuklamasi, soat					
		xammasi	jami	auditoriya o'quv yuklamasi			
				Jumladan			
				ma'ruza	amaliy	ko'chma mashg'ulo	avustaqi tayyorgarlik
1.3	Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini amalga oshirish	4	4	2	2		
1.3.1	Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasining mazmun-mohiyati	2	2	2			
1.3.2	Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish	2	2		2		

MODUL BIRLIGINING MAZMUNI

Nazariy ta'lim mazmuni

1.-Mavzu: Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasining mazmun- mohiyati

Konsepsiyada belgilangan vazifalarni oila va uzluksiz ta'lim tizimida amalga oshirish.

Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish.

Amaliy mashg'ilot mazmuni

2-Mavzu:Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish.

Tarbiyachi pedagoglar va ota-onalar hamkorligida bolalarni intellektual va ma'naviy tarbiyalash. Ma'naviy tarbiyani amalga oshirishga qo'yiladigan talablar

O'QITISH VOSITALARI

1. Doska.
2. Markerlar.
3. Tarqatma materiallar.
4. Videoproektor.
5. Kompyuter.
6. Slaydlar.
7. Vatman qog'ozi, magnit

NAZORAT SAVOLLARI

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini amalga oshirish haqida nimalarni ayta olasiz.
2. Maktabgacha ta'lim tizimi xodimining axloq-odob qoidalarini bilasizmi.
3. Maktabgacha ta'limning tashkilotlarida ma'naviy tarbiyaning amalga oshirish talablarini sanab bering.
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar qanday rejalashtiriladi.
5. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari o'rtasida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkil etish.
6. Jamoada sog'lom ma'naviy muhitni shakllantirish.
7. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ma'naviyat soatlarini tashkil etish.
8. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini milliy qadriyatlar asosida bezatish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.
9. Kitobxonlik madaniyatini shakllantiruvchi tadbirlarni tashkil etish.
10. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida vatanparvarlik burchagini tashkil

ADABIYOT VA MANBALAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya" to'g'risidagi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 28-iyuldagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi PQ-3160 sonli Qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 3-maydagi “Ma’naviy- ma’rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-4307-son Qarori

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ4312-son Qarori.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi “Ma’naviy- ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-5040-son Qarori.

6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31- dekabrda “Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 1059-son Qarori

7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22- dekabrda “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 802-son Qarori.

8. Mirziyoyev Sh.M. “Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir”. -T.: “O‘zbekiston” 2018 y.

9. A.Aliev “Ma’naviyat, qadriyat va badiiyat” -T: Akademiya 2007.

10. U.Qoraboev “O‘zbekiston bayramlari” -T 2001.

11. Nosirov O‘. Ta’lim tashkilotlarida ma’naviy-ma’rifiy ishlarni tashkil etish va boshqarish. Uslubiy qo‘llanma, -T 2010.

12. M.E.Axmedova “Pedagogika nazariyasi va tarixi” -T.:2011.

13. “Pedagogika” ensiklopediyasi T.N Qori Niyoziy nomidagi O‘zbekiston pedagogika fanlar ilmiy tadqiqot instituti. - T.: 2015

14. , “O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyoti. I-II-jild.

14. A.Qodirov, M.Quronov “Baxtli bola ma’naviyati” T.:2018.

15. N. Jo‘raev “Ma’naviyat-odam va olam xaloskori” T.: 2018.

8.

II. TEXNOLOGIK XARITA

Vaqt	Mavzu	Jarayon, metod	Resurs, tarqatma materiallar	Tinglovchining faoliyati
80 daqiqa	1-mavzu. Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasining mazmun-mohiyati (2 soat nazariy)			
40 daqiqa	Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasining mazmun IKonsepsiyada belgilangan vazifalarni oila	Slaydlar asosida ma’ruza. Suhbat, bahs-munozara,	Tarqatma materiallar: Uzluksiz ma’naviy tarbiya konsepsiyasida	Tinglaydi, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ma’lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza,

	va uzluksiz ta'lim tizimida amalga oshirish.	juftlikda ishlash	berilgan 4 davr	jadvalni to'ldiradi
40 daqiqa	Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish	Ma'ruza, bahs-munozara	Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiya mazmuni qayd etilgan kartochkalar.	Tinglaydi, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ta'limiy faoliyat ishlanmasini tahlil qiladilar, fikr mulohaza, tinglovchilar juft bo'lib ishlaydilar
80 daqiqa	2-mavzu. Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish (2 soat amaliy)			
40 daqiqa	Tarbiyachi pedagoglar va ota-onalar hamkorligida bolalarni intellektual va ma'naviy tarbiyalash	Ma'ruza, juft bo'lib ishlash	Ta'lim jarayonini tashkil qilish	Tinglaydi, savol-javob, fikrlar bildiradi, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza, juft bo'lib ishlaydi.
40 daqiqa	Ma'naviy tarbiyani amalga oshirishga qo'yiladigan talablar	Kichik guruhda ishlash	Faoliyatni tashkil etishga oid adabiyotlar	Jarayonni yaratadi, savol-javob, fikrlar bildiradilar, ma'lumotlarni yozib oladi, fikr mulohaza, kichik guruhda ishlaydi

1.-Mavzu:Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasining mazmun-mohiyati

1. Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasining mazmun
- 2.Konsepsiyada belgilangan vazifalarni oila va uzluksiz ta'lim tizimida amalga oshirish.
- 3..Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» 2019 yil 3 maydagi PQ-4307-son qarori ijrosini ta'minlash, shuningdek, yoshlarni mustaqil hayotga dunyoqarashi keng, faol fuqarolar etib tarbiyalash maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 31 dekabr,1059-sonli “Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori qabul qilindi.

Mazkur qarorda” Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontsepsiyasi”qabul qilingan.Bu kontsepsiya bugungi kunda eng dolzarb masalalarda biri ekanligini siz mutaxassis va pedagog sifatida aniq xis eta olishingiz zarur. **Uzluksiz ma'naviy tarbiya**

KONTSEPTSIYASI

I bob. Umumiy qoidalar

1. O'zbekiston «Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari» tamoyili asosida taraqqiyotning yangi bosqichiga qadam qo'ydi. Yangi davr shiddati ta'lim-tarbiya tizimiga ham o'zining aniq, qat'iy talablarini qo'ymoqda.

Ushbu talablar doirasida ta'lim sohasida pedagoglarning moddiy-ma'naviy sharoiti tubdan yaxshilanib, ta'lim sifatini oshirishning zamonaviy texnologiyalari joriy qilinmoqda.

Tarbiya va ta'limni bir-biridan alohida ajratib bo'lmaydi, bu ikki jarayon o'zaro uyg'un, uzluksiz asosda tashkil etilgandagina odobli, axloqiy fazilatlarga ega, yuksak ma'naviyatli, shu bilan birga bilimdon, zukko, ruhan va jismonan sog'lom, keng dunyoqarash va tafakkurga ega, zamonaviy kasb-hunar egasi bo'lgan vatanparvar yoshlarni yetishtirib beradi.

2. O'zbekistonda yoshlar tarbiyasini zamonaviy asosda ilmiy-texnologik isloh qilish borasida olib borilayotgan ishlar uni bugungi kun ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda ilmiy asoslangan tayanch kompetentsiyalar, fazilatlar asosida shakllantirishni talab etmoqda.

Tarbiyaga yangicha, tizimli yondashuv, bolada tayanch fazilatlarni kafolatli shakllantirishda oila, maktabgacha ta'lim, umumiy ta'lim, o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim tashkilotlari, mahallalarning ijtimoiy-pedagogik imkoniyatlarini to'liq yuzaga chiqarishni va ular orasida ilmiy-metodik uzviylikni yangi darajaga ko'tarishni taqozo etadi.

3. Vatanga sadoqat, burch va mas'uliyat, tashabbuskorlik va boshqa fazilatlar yoshlar ongida nazariy tushunchalar sifatida qolib ketgani holda uning tabiatida amaliy odatlarga aylanmayapti. Buning oqibatida ularning ushbu fazilatlar haqidagi so'zlari bilan amallari orasida tafovut namoyon bo'lmoqda, bu esa har yili mustaqil hayotga kirib kelayotgan yigit-qizlarning hayotda o'z o'rinlarini topishlarida bir qator muammolarni yuzaga keltirmoqda.

4. Ayrim o'quvchi-yoshlarda yuksak maqsadlarning shakllanmaganligi, o'zini o'zi o'qishga safarbar qilish, iroda, matonat, tirishqoqlik, harakat fazilatlari yetarli rivojlanmaganligi ta'lim sifatiga ham zarar ko'rsatmoqda.

5. Ma'naviy tarbiya sohasida o'qituvchilarning faoliyatini metodik ta'minlovchi o'quv materiallari, shu jumladan, ma'naviy tarbiya sohasiga oid metodik qo'llanmalar, o'quvchilar uchun zarur darsliklar yetarli emas.

SHu munosabat bilan «Uzluksiz ma'naviy tarbiya» kontseptsiyasini (keyingi o'rinlarda Kontsepsiya deb ataladi) muvaffaqiyatli amalga oshirish orqali ma'naviy tarbiya tizimini yanada rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

II bob. Konsepsiyaning maqsad va vazifalari

6. Kontsepsiyaning maqsadi — yosh avlodda mustaqil va baxtli hayot uchun zarur ijtimoiy malaka hamda fazilatlarni yoshiga mos, bosqichma-bosqich shakllantirishdan iborat.

7. Ushbu maqsadga erishish, uni amalda ro'yobga chiqarish uchun quyidagi vazifalarni amalga oshirish talab etiladi:

ma'naviy-axloqiy tarbiyani baholashning ilmiy asoslangan indikatorlarini ishlab chiqish;

tarbiyaning homiladorlik davridan boshlanib voyaga yetgunga qadar davom etadigan, tadrijiylik va uzluksizlik tamoyillariga asoslangan metodikasini ishlab chiqish va hayotga tatbiq etish;

bola tarbiyasida milliy va zamonaviy pedagogikaning ilg'or yutuqlaridan samarali foydalanish;

tarbiyalanuvchilar bilan birga tarbiyachilarning ham bilimi va malakasini muntazam oshirib borish;

ma'naviy tarbiyani shakllantirishda oila, mahalla va ta'lim tashkilotlari, shuningdek, ommaviy axborot vositalari va boshqa ijtimoiy tuzilmalar o'rtasida samarali hamkorlik mexanizmini yo'lga qo'yish;

ma'naviy tarbiyaning tadrijiy rivojlanish va uzluksizlik tamoyillariga asoslanishi.

III bob. Kontsepsiyada belgilangan vazifalarni oila va uzluksiz ta'lim tizimida amalga oshirish

8. Uzluksiz ma'naviy tarbiya:

davlat ta'lim standartlariga muvofiq ta'lim dasturlarini amalga oshiruvchi davlat va nodavlat ta'lim tashkilotlari;

ta'lim sohasida ilmiy-tadqiqot ishlarini amalga oshiruvchi ilmiy-pedagogik tashkilotlar;

davlat boshqaruvi organlari, jamoatchilik tashkilotlari, mahalla va oila institutlari orqali joriy etiladi.

9. Uzluksiz ma'naviy tarbiya Kontsepsiyasi quyidagi bosqichlarni qamrab oladi:

birinchi bosqich — oilalarda (ikki davr asosida: birinchi davr — homila davri, ikkinchi davr — bola tug'ilganidan 3 yoshgacha bo'lgan davr);

ikkinchi bosqich — maktabgacha ta'lim 3 — 6 (7) yoshgacha bo'lgan davr;

uchinchi bosqich — umumiy o'rta ta'lim tizimida (ikki davr asosida: birinchi davr — 7 (6) — 10 yosh boshlang'ich sinf, ikkinchi davr — 11 — 17 yosh o'rta va yuqori sinflar);

to'rtinchi bosqich — ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlar, shuningdek, o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim tashkilotlari tizimida (ikki davr asosida: birinchi davr — o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim bilan qamrab olinmagan, shuningdek, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlar — 17 — 30 yosh, ikkinchi davr — o'rta maxsus kasb-hunar, oliy ta'lim tashkilotlarining o'quvchi-talabalari 15 — 22 (24) yosh).

10. Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarining I — XI sinflari uchun «Odobnoma», «Vatan tuyg'usi», «Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari», «Dinlar tarixi» fanlarini birlashtirgan holda «Tarbiya» fanini joriy qilish bilan bog'liq tashkiliy, moliyaviy, ilmiy-metodik ishlar kompleksini amalga oshirish.

11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M. Mirziyoev huzurida 2019 yil 23 avgust kuni Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va jamiyatda o'qituvchi mavqeini oshirish masalalariga bag'ishlab o'tkazilgan videoselektor majlisi bayoni (27.08.2019 y., 19750-hx-son) 5-bandida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi — ma'naviy tarbiyaning g'oyaviy mohiyat va strategiya yo'nalishini belgilashga;

Vazirlar Mahkamasi — strategiyaning ijrosini ta'minlash, amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlarni nazorat qilib borish va moliyalashtirishga;

mutasaddi vazirliklar, idoralar va hokimliklar — belgilangan vazifalarni samarali amalga oshirishga mas'ul ekanligi alohida ko'rsatib o'tilgan.

IV bob. Oilalarda uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish

12. Oilalarda uzluksiz ma'naviy tarbiya tizimi o'z ichiga ikki davrni qamrab oladi:

birinchi davrda — hududlardagi oilaviy poliklinikalarda, mahallalardagi homilador ayollar bilan olib boriladigan ijtimoiy-pedagogik, ma'naviy-ma'rifiy, tibbiy, psixologik yordam ishlari tizimli tashkil qilinadi. Yosh ota-onalar bola parvarishi va tarbiyasiga tayyorlanadi;

ikkinchi davrda — bola tug'ilganidan 3 yoshgacha bo'lgan davr orasida amalga oshiriladigan tarbiyaviy ishlar metodikasi ishlab chiqilib, hayotga tatbiq qilinadi.

13. Homilador ayollar o'qishi tavsiya qilinadigan tibbiy-ma'rifiy, tarbiyaviy, badiiy va elektron adabiyotlar turkumlari tayyorlanadi, ro'yxati shakllantiriladi va tarqatiladi.

14. Mahalla, oilalarda ota-onalar va bolalar ma'naviy tarbiyaviy munosabatlarini tahlil etish asosida «Namunaviy oilaviy tarbiya muhiti» mezonlarini belgilash va shu asosida mahalla, tuman, shahar, hududlar va respublika tanlovlarini o'tkazish.

15. Oiladagi ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash maqsadida yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, oiladagi nizoli holatlarni hal etishning huquqiy va pedagogik-psixologik asoslarini o'rgatish, ajralishlarning oldini olishda

«Ota-ona farzandini voyaga yetguniga qadar boqish va tarbiyalash uchun javobgar» printsipli asosida «Ota-onalik — baxt va burch» targʻibot tadbirlarini tashkil etish.

16. Oilada uzluksiz maʼnaviy tarbiya xususiyatlari:

muloqot, oʻyin turlari jarayonida predmetlar, namunaviy xulq, xatti-harakat qoidalari bilan tanishish, taqlid orqali kattalarning maʼnaviy-axloqiy tajribasiga eʼtibor qaratish;

oʻzining va boshqalarning xatti-harakatlarini kuzatish, baho berishga oʻrgatish;

ilk maʼnaviy-tarbiyaviy motivlarni shakllantirish;

oʻziga-oʻzi xizmat qilish, kundalik turmushda xavfsizlik koʻnikmalarini oʻrgatish.

17. 3 yoshgacha bolalarda badiiy-estetik didni shakllantirish va intellektni rivojlantirishga moʻljallangan alla, ertak, maqollar va topishmoqlarning audio shakli yaratilib, multfilmlar toʻplami tayyorlanadi va hududlarga tarqatiladi.

18. Bolalarga taklif etilayotgan oʻyinchoqlarni maʼnaviy tahlil va tadqiq qilish orqali bolalar ruhiyatiga salbiy taʼsirlarning oldi olinadi.

19. Oilada ota-onalarning farzand tarbiyalash metodlariga oid bilimlarini muntazam oshirib borish maqsadida:

bola tarbiyasida milliy tarbiya metodlari va zamonaviy pedagoglarning ilgʻor yutuqlaridan samarali foydalanish;

mahallalardagi «Ota-onalar universitetlari»da ota-onalar uchun farzandlarda yoshiga mos ijtimoiy kompetentsiyalarni tarbiyalash boʻyicha treninglar oʻtkazish;

«Tarbiya maktabi» rukni ostida ota-onalar, pedagoglar uchun telekoʻrsatuvlar, bolalar, yoshlar uchun turli rasmlar bilan bezatilgan yorqin, rang-barang qoʻllanmalar, multimedia mahsulotlari kabi didaktik materiallar turkumini yaratish;

uzluksiz maʼnaviy tarbiya amaliyotida toʻplangan ijobiy tajribani ommalashtirish maqsadida «Yosh ota-ona kitobi» va boshqa metodik qoʻllanmalar asosida multimediali taqdimotlar seriyasini yaratish va ota-onalarga tarqatish mexanizmi yoʻlga qoʻyiladi.

20. Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi qoshida xalqimizning boy milliy ma'naviy tarbiya merosini keng targ'ib qilishga yo'naltirilgan «Ma'naviy tarbiya» ilmiy-ijodiy studiyasini tashkil etish orqali:

ota-onalar, bolalar, o'smirlar, yoshlar va kattalarga mo'ljallangan hujjatli, o'quv, tarbiyaviy va badiiy kitoblar, qo'llanmalar, multimedia mahsulotlari yaratiladi;

oilalarda yoshlarning ma'naviy rivojlanishi uchun zarur bo'lgan innovatsion ijtimoiy-pedagogik sog'lom va barqaror muhit yaratish usullari ishlab chiqiladi.

21. Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, oilaviy qadriyatlarimizga zid bo'lgan turli ma'naviy tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirishga qaratilgan profilaktik tadbirlarni tashkil etish, hududlar bo'yicha oilalarda sog'lom tarbiyaviy muhitni yaratish va ota-onalarga tarbiya usullarini o'rgatishga qaratilgan maqsadli va manzilli targ'ibot tadbirlari va treninglar o'tkaziladi.

V bob. Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish

22. Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontsepsiyasining ushbu bosqichi o'z ichiga maktabgacha 3 — 6 (7) yoshli bolalarni qamrab oladi.

23. Ushbu bosqichda 3 — 7 yoshli bolalarga xos xususiyatlar, jumladan:

o'z tuyg'ularini boshqarish ko'nikmalarining rivojlanishi;

o'z xatti-harakatlarini axloqiy boshqarish ko'nikmalarining yuzaga kelishi;

shaxsiy fazilatlar asoslarining paydo bo'lishi;

ijtimoiy motivlar va milliy an'analarga qiziqishning paydo bo'lishi, o'zini namoyon qilishga intilish;

muvaffaqiyatga erishish ehtiyojining tug'ilishi;

o'ziga o'zi baho berish, tevarak-atrofdagilarga ma'naviy-axloqiy munosabatning paydo bo'lishi;

bola faoliyatining yetakchi turlari — muloqot, o'yinlar, mashg'ulotlar;

nutq va uning asosida ma'naviyat asoslarining rivojlanishi inobatga olinadi.

24. Tarbiyachilar va ota-onalar tomonidan ushbu yoshdagi bolalarga:

asosiy faoliyat turlari jarayonida o'zini o'zi anglashga o'rgatish;

muloqot, kuzatish va taqlid orqali kattalarning ma'naviy-axloqiy tajribasini o'zlashtirish;

o'zining va boshqalarning xulqiga baho berishga o'rgatish;

faoliyat va syujetli-rolli o'yinlar orqali yangi motivlarni paydo qilish va mustahkamlash;

ma'naviy-axloqiy ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish;

kundalik turmushda xavfsizlik qoidalarini o'rgatish;

kattalar, ularning mehnati, kasblar, turli kasb egalariga xos shaxsiy fazilatlar to'g'risida tushunchalar berish;

o'yin, o'zaro munosabatlar, oiladagi munosabatlar, yaqin kishilarga g'amxo'rlik qilish ehtiyojining paydo bo'lishi orqali xarakter sifatlarini shakllantirib borish;

bola tarbiyasida milliy tarbiya usullari va zamonaviy pedagoglarning ilg'or yutuqlaridan samarali foydalanish orqali milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rgatiladi.

25. «Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontseptsiyasi» asosida 3 — 6 (7) yoshli bolalarni ma'naviy tarbiyalash, ularda shaxsiy fazilatlar, jumladan, o'z tuyg'ularini boshqarish, ijtimoiy motivlarni uyg'otish, milliy an'analarga qiziqishni paydo qilish, yaqin kishilarga g'amxo'rlik qilish kabi ehtiyojlarni shakllantirishga qaratilgan «Baxtli bola ma'naviyati» kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

26. Ota-onalar va tarbiyachilarning bola tarbiyasi borasidagi bilim, ko'nikma, malaka va kompetentsiyalarini oshirishga qaratilgan ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalariga asoslangan hududiy o'quv treninglar, seminarlar, forumlar dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish.

27. Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzurida Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontseptsiyasini amalga oshirish jarayonini muvofiqlashtiruvchi «Ma'naviy tarbiya» respublika jamoatchilik kengashi tavsiyalari asosida O'zbekiston milliy teleradiokompaniyasi tizimidagi «Oilaviy», «Bolajon» telekanallari, bolalar nashriyotlari va ommaviy axborot vositalarining faoliyatini «Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontseptsiyasi» asosida takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

28. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari uchun tayyorlanadigan spektakllar, kuy-qo'shiq va raqslar, turli teatrlashtirilgan tomoshalar, sahna ko'rinishlari, milliy o'yinlar stsenariylarini ishlab chiqish.

29. Mulkchilik shakllaridan qat'i nazar barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlarini o'zbek milliy ertaklari, afsonaviy qahramonlar, buyuk bobolarimiz, qadimiy milliy me'morchilik obidalari, O'zbekiston tabiati, milliy Vatan timsollari asosida bezash, jihozlash tartibi va ko'rgazmali namunalarini ishlab chiqish.

30. Bolalarda ijobiy xulq motivlarini shakllantirish bo'yicha «Bola aziz, odobi undan aziz» mavzuida ertak, matal, afsona, doston, maqollar asosida multimedia mahsulotlarini tayyorlash.

31. Barcha turdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida «O'zbekiston — mening Vatanim!» tuyg'usini shakllantirish, ularda davlat ramzlariga hurmat hissini tarbiyalashga qaratilgan tarbiyaviy tadbirlarni o'tkazish.

32. O'g'il bolalarda mardlik, shijoat, milliy g'urur, qat'iyat, tadbirkorlik, oriyat, qiz bolalarda ibo, hayo, qanoat, mehnatsevarlik kabi ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishga qaratilgan seriallar, milliy qo'g'irchoq va multiplikatsion filmlar yaratish, ularni telekanallarda praym-taym vaqtlarida namoyish etishni ta'minlash.

33. Tarbiyalanuvchilarda ma'naviy tarbiyani yanada kuchaytirish maqsadida ommaviy axborot vositalarining rolini oshirish.

34. Bolalarda atrof muhit ozodaligi, shaxsiy gigiena, tabiatni asrab-avaylashga qaratilgan ekologik tarbiya mazmunidagi «Ona tabiatni asraylik!» ruknida tarbiyaviy roliklar yaratish.

35. Bolalarda orzuga intilish, ijodiy fikrlash, yaratuvchanlik, ichki qobiliyatlarini yuzaga chiqarishga qaratilgan aqliy va harakatli o'yinlar, konstruktorlik o'yinlari va o'yinchoqlarning «Bolalar dunyosi» variativ o'yinlar majmuasini ishlab chiqishni yo'lga qo'yish.

36. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari hududida bolalarni mardlik, shijoat, qat'iyat, zukkolik, jasorat, go'zallik, oliyjanoblik, mehr-shafqat, kitobxonlik namunalarini o'zida aks ettirgan milliy siymolar, milliy ertaklar va multfilm qahramonlari ko'rinishlari va lavhalari ifodalangan tarbiyaviy ahamiyat kasb etuvchi haykalchalar majmualarini o'rnatish.

VI bob. Umumiy o'rta ta'lim tizimida ma'naviy tarbiyani amalga oshirish

37. Umumiy oʻrta taʼlim tizimida maʼnaviy tarbiya jarayoni oʻz ichiga ikki davrni qamrab oladi:

birinchi davr — 7 (6) — 10 yoshli davrda — boshlangʻich sinflarda;

ikkinchi davr — 11 — 17 yoshli davrda — oʻrta va yuqori sinflarda.

38. Umumiy oʻrta taʼlimning davlat taʼlim standarti va oʻquv dasturlari oʻquvchilarda yoshiga mos tayanch maʼnaviy-axloqiy fazilat (kompetentsiya)lar — Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlilik, masʼuliyatlilik, tolerantlik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik shakllantiriladi.

39. Boshlangʻich sinflarda inobatga olinishi lozim boʻlgan jihatlar:

«Tarbiya» fani orqali oʻquvchilarda maʼnaviy tarbiya indikatorlari va kompetentsiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi bilim, koʻnikma va malakalarni taʼlim mazmuniga keng singdirish;

oʻquv fanlari doirasidagi maʼnaviy tarbiya indikatorlarini amaliyotga joriy etish, ularni amaliyotda qoʻllay olish imkonini beruvchi amaliy mashq va topshiriqlar bilan boyitish (maʼnaviy-axloqiy kompetentsiyalar);

muvaffaqiyatga erishishga intilish motivining shaxs ustuvor xususiyati sifatida mustahkamlanishi;

bolaning oʻz xulq va faoliyatini ongli nazorat qilishini kuchaytirish;

oʻzining va atrofdagilarning xulqi, xatti-harakatlariga munosabat bildirish, mehnatsevarlikka oʻrgatish;

kattalar va tengdoshlari bilan hamkorlik qilishga ijtimoiy motivlarning paydo boʻlishi;

bilimlarning kengayishi, chuqurlashuvi, maʼnaviy-axloqiy koʻnikma va malakalarning rivojlanishi;

oʻz xalqining va boshqa xalqlarning anʼanalari, qadriyatlariga qiziqishning namoyon boʻlishi;

ijtimoiylashuv jarayonida talab etiladigan yoshiga mos shaxsiy fazilatlarni shakllantirish;

xavfsiz hayot koʻnikmalarini mustahkamlash;

kasblar to'g'risida tasavvurlarni kengaytirish, kasbga va mehnatga qiziqtirish;

vijdonan mehnat qilish ko'nikmalarini o'rgatish, mehnatning inson va jamiyat hayotidagi ahamiyatini ko'rsatish;

muvaffaqiyatga erishish motivlarini kuchaytirish;

o'zini-o'zi baholashga o'rgatish;

faoliyatda o'zini ko'rsatishga intilishni rag'batlantirish;

tengdoshlari bilan ma'naviy-axloqiy munosabatlar tajribasini boyitish;

milliy va umuminsoniy qadriyatlarni o'rganish.

40. Umumta'lim maktablarining o'rta va yuqori sinflari o'quvchilarini ma'naviy-axloqiy tamoyillar asosida tarbiyalashda inobatga olinishi lozim bo'lgan jihatlar:

o'smirlik yoshiga xos ichki pozitsiyaning paydo bo'lishi;

irodaviy sifatlarning namoyon bo'lishi;

ijtimoiy faollik, bilishga intilish va o'zini namoyon qilish motivlarining rivojlanishi;

faoliyat va muloqot mazmunini belgilovchi shaxsiy qadriyatlar tizimining shakllanishi;

shaxslararo munosabatlarning differentsiallasuvi, referent guruhlarining paydo bo'lishi;

fuqarolik pozitsiyasi, o'zi va atrofdagilarga hamda jamiyatga munosabat asoslarining shakllanishi;

milliy qadriyatlar, an'analarga hurmatning namoyon bo'lishi;

o'zini-o'zi tarbiyalash va shaxsiy sifatlarning rivojlanishi;

o'z muammolarini o'zi mustaqil hal qilishga intilish;

xavfsiz hayot madaniyati bo'yicha bilim va ko'nikmalarning namoyon bo'lishi;

axloqiy, siyosiy dunyoqarash va diniy e'tiqodning shakllanishi;

pozitiv ijtimoiy mo'ljallarning oydinlashuvi va ularga erishish yo'lidagi intilishlar;

ma'naviy-axloqiy printsiplarning qat'iylashuvi;

ichki his-tuyg'ularga e'tiborning oshishi, emotsional munosabatlarning tanlov asosida namoyon bo'lishi;

mustaqil hayot uchun zarur ijtimoiy kompetentsiya va fazilatlarning odatlarga aylanishi.

41. «Uzluksiz ma'naviy tarbiya» ruknida ota-onalar, pedagoglar, bolalar va o'smirlar uchun darsliklar, adabiyotlar, mediamahsulotlar, ilmiy-metodik qo'llanmalar majmuasini yaratish;

davlat ta'lim standartlari, o'quv dasturlari va rejalari asosida o'quvchilarda yoshiga mos tayanch ma'naviy-axloqiy fazilat, kompetentsiyalarni shakllantirish.

I — XI sinflar uchun «Odobnoma», «Vatan tuyg'usi», «Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari», «Dinlar tarixi» fanlarini birlashtirgan holda «Tarbiya» fanini joriy qilish.

42. Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan to'garaklar faoliyatini «Besh muhim tashabbus» asosida rivojlantirish.

43. Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarining «Tarbiya» fani o'qituvchilarini tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishning tashkiliy-huquqiy asoslarini yaratish hamda amalga oshirish.

44. O'qituvchilar, ota-onalar, mahalla mutaxassislari uchun ma'naviy tarbiya indikatorlari va tarbiyalash usullari bilan boyitilgan «Fazilatli avlod» va boshqa metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish.

45. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida buyuk ma'rifatparvar siymolar merosini targ'ib etishga qaratilgan «O'n ikki oy — o'n ikki alloma» kitobxonlik oyliklarini tashkil etish.

46. Aholi, pedagoglar, jamoatchilik, bolalar orasida uzluksiz ma'naviy tarbiya tizimi samaradorligini o'rganish, baholash va takomillashtirish maqsadida bir yilda ikki marta sotsiologik so'rovlar o'tkazish.

47. Maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiya samaradorligini o'lchash va baholashning ilmiy-metodik texnologiyasini

yaratish hamda bir yilda ikki marta o'lash va «Ma'naviy tarbiya» respublika jamoatchilik kengashida muntazam muhokama qilib borish.

48. Ta'lim muassalarida o'quvchilarni ona Vatanga muhabbat va sadoqat, davlat ramzlariga hurmat ruhida tarbiyalashga qaratilgan tantanali marosimlarning yangi, ta'sirchan shakllarini ishlab chiqish va joriy qilish.

49. O'g'il bolalarda ona Vatanga muhabbat, milliy g'oyaga sadoqat, mardlik, jasorat, fidoyilik, halollik, rostgo'ylik, hojatbarorlik, vijdonlilik, vazminlik, yigitlik g'ururi, or-nomus, mehr-oqibatlilik kabi fazilatlar, tadbirkorlik va oilaparvarlik malakalarini shakllantirishga qaratilgan treninglar dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish.

50. Qiz bolalarda ona Vatanga muhabbat, milliy g'oyaga sadoqat, mehnatsevarlik, jonkuyarlik, oilaparvarlik, ibo, hayo, nafosat, did-farosat, qanoat, vafodorlik, mehribonlik, rahmdillik, kamtarlik, ziyraklik, mehmondo'stlik, bolajonlik, murosallilik, orastalik, saranjomlik, xushmuomalalik, pazandalik kabi malakalarni shakllantirishga qaratilgan treninglar dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish.

51. Har yili bir marotaba «Milliy tarbiya va zamon» mavzusida pedagogik simpozium o'tkazib borish.

52. Teleradiokanallarda tarbiya mavzularida tok-shoular, ko'rsatuv va eshittirishlar, ijtimoiy tarmoqlarda «Tarbiya maktabi», «So'rang! Javob beramiz, o'rgatamiz» ruknida pedagogik chellenjlar tashkil etish.

VII bob. O'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim tizimi, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlar o'rtasida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish

53. O'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim tizimi, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlar o'rtasida ma'naviy tarbiya jarayoni o'z ichiga ikki davrni qamrab oladi:

birinchi davr — o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim bilan qamrab olinmagan, shuningdek, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlar — 17 — 30 yosh;

ikkinchi davr — o'rta maxsus kasb-hunar, oliy ta'lim tashkilotlarining o'quvchi-talabalari 15 — 22 (24) yosh.

54. O'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim bilan qamrab olinmagan, shuningdek, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan

yoshlarda ular yoshiga mos tayanch ma'naviy-axloqiy fazilat (kompetentsiya)lar — Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, tolerantlik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlikni rivojlantirish davlat va jamoat tashkilotlarining ijtimoiy hamkorligi asosida maqsadli ma'naviy-ma'rifiy dasturlar orqali amalga oshiriladi.

55. O'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim bilan qamrab olinmagan, shuningdek, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlar bilan ishlashda inobatga olinishi lozim bo'lgan jihatlar:

kelajakka ishonch, mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni shaxsning ustuvor xususiyati sifatida mustahkamlash;

mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarga daxldorlik tuyg'usini kuchaytirish;

vijdonan mehnat qilish, tadbirkorlik, kasbiy-ma'naviy ko'nikmalarni o'rgatish, halol mehnatning inson va jamiyat hayotidagi ahamiyatini ko'rsatish;

mustaqil hayotda muvaffaqiyatga erishish uchun innovatsion tafakkur, tashabbuskorlik, fidoyilik fazilatlarini rivojlantirish;

oilaviy burch, oilada o'zaro ishonch, sadoqat, mehr-muhabbat va hamjihatlikni mustahkamlash malakalarini shakllantirish, ma'naviy barqarorlikni ta'minlash;

yoshlar, yosh ota-onalarda farzand tarbiyasi uchun mas'ullik, oilani boshqarish, moddiy farovonlikka erishish uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish;

namunali, ma'naviy uyg'unlikka erishgan, farzand tarbiyasida ibrat bo'la oladigan, ota-onalar roziligiga erishayotgan keng jamoatchilik tomonidan e'tirof etilayotgan yosh ota-onalarni rag'batlantirish;

yosh oilalarning hayotda munosib o'rin egallashlariga ko'maklashish, ularning mahallada integratsiyalashuvini qo'llab-quvvatlash, jamiyatning to'laqonli a'zosi bo'lishiga erishish.

56. O'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim tizimi o'quv dasturlari, ma'naviy-ma'rifiy rejalari asosida o'quvchi-talabalarning yoshiga mos tayanch ma'naviy-axloqiy fazilatlar — Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, tolerantlik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik rivojlantiriladi.

57. Oʻrta maxsus kasb-hunar va oliy taʼlim tashkilotlarida oʻquvchi-yoshlarni maʼnaviy-axloqiy tamoyillar asosida tarbiyalashda inobatga olinishi lozim boʻlgan jihatlar:

ijtimoiy-gumanitar fanlar, maʼnaviy-maʼrifiy tadbirlar orqali oʻquvchi-yoshlarda maʼnaviy tarbiya indikatorlari va kompetentsiyalarini shakllantirishga xizmat qiluvchi bilim, koʻnikma va malakalarni taʼlim-tarbiya mazmuniga singdirish va ularni amaliyotda qoʻllay olish imkonini beruvchi amaliy mashq, topshiriq va pedagogik vaziyatlar bilan boyitish;

oʻquvchi-yoshlarda zamonaviy bilimlarni egallash, media madaniyatni rivojlantirish, ilgʻor pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish, xorijiy davlatlardagi ilgʻor tajribalarni oʻrganishni ragʻbatlantirish;

kasbiy-maʼnaviy koʻnikmalarni mustahkamlash, oʻzini-oʻzi tarbiyalashga oʻrgatish;

faol fuqarolik pozitsiyasini kuchaytirish;

ilmiy, maʼnaviy-axloqiy, siyosiy dunyoqarash va sogʻlom diniy eʼtiqodni shakllantirish;

baxtli oilaviy hayot, farzand tarbiyasi uchun zarur boʻlgan bilim, koʻnikma va malakalarini shakllantirish;

kelajakka ishonch va mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarga daxldorlik tuygʻusini kuchaytirish.

58. «Fazilatli avlod» ruknida oʻquvchi-talabalar, murabbiylar, professor-oʻqituvchilar, ota-onalar, vazirliklar va idoralarning maʼnaviy-maʼrifiy ishlar boʻyicha masʼullari uchun oʻquv-qoʻllanmalar, uslubiy tavsiyalar, maʼrifiy adabiyotlar, media mahsulotlar, ilmiy-metodik qoʻllanmalar majmuasi yaratiladi.

59. Oʻrta maxsus kasb-hunar va oliy taʼlim tashkilotlarida tashkil etiladigan toʻgaraklar faoliyatini «Besh muhim tashabbus» asosida rivojlantirish ishlarini amalga oshirish.

60. Oʻrta maxsus kasb-hunar va oliy taʼlim tashkilotlari murabbiylari, professor-oʻqituvchilari, yoshlar yetakchilarini «Uzluksiz maʼnaviy tarbiya kontseptsiyasi»ni amalga oshirish maqsadida malakasini oshirish.

61. Oʻrta maxsus kasb-hunar va oliy taʼlim tashkilotlari uchun maʼnaviy tarbiya indikatorlari va tarbiyalash usullarini ishlab chiqish, uzluksiz maʼnaviy tarbiya tizimi samaradorligini oʻrganish, baholash va takomillashtirish maqsadida

har yili ikki marta sotsiologik so'rovlar o'tkazish va natijalarni pedagogik kengashlarda muhokama qilib borish.

62. Maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus kasb-hunar va oliy ta'lim tizimi, ishlab chiqarishda faoliyat ko'rsatayotgan va band bo'lmagan yoshlarda uzluksiz ma'naviy tarbiya samaradorligini baholashning ilmiy-metodik texnologiyasini yaratish hamda har yili ikki marta o'lchash va «Ma'naviy tarbiya» respublika jamoatchilik kengashida muhokama qilib borish.

63. Ta'lim tashkilotlarida o'quvchi-talabalarni ona Vatanga muhabbat va sadoqat, davlat ramzlariga hurmat ruhida tarbiyalashga qaratilgan tantanali marosimlarning zamonaviy shakllarini ishlab chiqish va joriy qilish.

64. Uzluksiz ma'naviy tarbiya tizimi samaradorligini oshirish va takomillashtirishga qaratilgan dissertatsiyalar, ilmiy tadqiqotlar va izlanishlarni yo'lga qo'yish.

65. Teleradiokanallarda tarbiya mavzularida tok-shoular, ko'rsatuv va eshittirishlar, ijtimoiy tarmoqlarda tarbiyaviy mavzularda virtual muloqot maydonlarini tashkil etish.

VIII bob. Kontsepsiyani amalga oshirishdan kutilayotgan natijalar

66. Kontsepsiyaning joriy qilinishi uzluksiz ma'naviy tarbiya jarayonining tizimli tashkil etilishiga, tarbiya sohasining ilg'or innovatsion texnologiyalar asosida takomillashuviga, yoshlarning Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, bag'ri kenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik kabi tayanch kompetentsiyalar bilan mustaqil hayotga kirib borishlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratadi.

67. Oilalar, ta'lim tashkilotlari, mahallalar va korxonalarda mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish layoqatiga ega bo'lgan yoshlarning ma'naviy kamol topishi uchun zarur bo'lgan innovatsion ijtimoiy-pedagogik sog'lom va barqaror muhit yaratiladi.

68. Jamiyatda jinoyatchilik, ekstremizm, terrorizm, korruptsiya, firibgarlik, ko'zbo'yamachilik, yolg'onchilik, egotsentrizm, axloqiy buzuvchilik, oilaviy ajrimlar, mehr-oqibatning kamayishi, «ommaviy madaniyat»ga ko'r-ko'rona taqlid, loqaydlik, begonalashuv, o'zibo'larchilik, farzand tarbiyasida mas'uliyatsizlik, oilaviy qadriyatlar inqirozi, el-yurt taqdiriga befarqlik kabi illatlar keskin kamayadi. Band bo'lmagan yoshlarning hayotda o'z o'rnini topishga, kelajakka bo'lgan ishonchi oshadi. Mamlakat dunyoda raqobatbardosh, boy inson kapitaliga ega bo'ladi.

69. Oila, ta'lim tashkilotlari, davlat tashkilotlari va nodavlat tashkilotlar, ota-onalarda boy milliy tarbiyaviy merosimiz to'g'risida bilimlar shakllanadi, ularni o'rganish, saqlash, targ'ib qilish, o'rgatish orqali milliy fazilatlarining avloddan-avlodga bezavol o'tib borishi ta'minlanadi.

70. Kontsepsiyaning amalga oshirilishi jamiyatda ma'naviy-axloqiy muhitning sog'lom va barqaror bo'lishiga salmoqli hissa qo'shadi.

№	CHora-tadbirlar	Amalga oshirish mexanizmi
1	Jamiyatda milliy tarbiya an'analari, qadriyatlarini tiklash, oila institutini mustahkamlash, rivojlantirish, zamonaviy oila ma'naviyati mezonlarini joriy etishga qaratilgan fundamental, amaliy va innovatsion tadqiqotlarni tashkil etish, moliyalashtirish, o'tkazish hamda tadqiqot natijalarini hayotga tatbiq etish.	<p>1.Fundamental, amaliy va innovatsion tadqiqotlar loyihalarini ishlab chiqish.</p> <p>2.Tadqiqot loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirish.</p> <p>3.Tadqiqot natijalari bo'yicha risolalar, o'quv-metodik qo'llanmalar, kitoblar chop etish, multimedia mahsulotlarini tayyorlash.</p>
2	Oiladagi ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash maqsadida yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, oiladagi nizoli holatlarni hal etishning huquqiy va pedagogik-psixologik asoslarini o'rgatish, ajralishlarning oldini olishda «Ota-ona farzandini voyaga yetguniga qadar boqish va tarbiyalash uchun javobgar» printsipiga asoslangan «Ota-onalik — baxt va burch» targ'ibot tadbirlarini tashkil etish.	<p>1. Targ'ibot tadbirlari rejasini ishlab chiqish.</p> <p>2. Targ'ibotchilar guruhini shakllantirish.</p> <p>3. Targ'ibot tadbirlarini manzilli tashkil etish.</p>
3	Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, farzand tarbiyasi, oilaviy qadriyatlarimizga zid bo'lgan turli ma'naviy	1. Oilaviy qadriyatlarga zid bo'lgan ma'naviy tahdidlarni aniqlash.

	<p>tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirishga qaratilgan profilaktik tadbirlarni tashkil etish.</p>	<p>2. Ma'naviy tahdidlarning profilaktikasi bo'yicha reja ishlab chiqish.</p> <p>3. Maxsus soha vakillaridan iborat ekspertlar guruhini shakllantirish.</p> <p>4. Profilaktik tadbirlar tashkil etish.</p>
4	<p>Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontsepsiyasi asosida homilador ayollar, yosh onalar, qaynonalar o'rtasida ijtimoiy-pedagogik, psixologik turkum suhbatlar, uchrashuvlar, seminarlar dasturlarini tashkil etish.</p>	<p>1. Mas'ul tashkilotlar vakillaridan iborat ekspertlar guruhini shakllantirish.</p> <p>2. Ijtimoiy-pedagogik, psixologik suhbatlar dasturini ishlab chiqish.</p> <p>3. Jadval asosida suhbatlarni o'tkazish.</p>
5	<p>Ota-onalar tarbiyasida bo'lgan 3 yoshgacha bolalar uchun mo'ljallangan alla, ertaklardan to'plam holida audio va videomateriallar yaratish.</p>	<p>1. Mutasaddi tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish.</p> <p>2. Bolalar uchun mo'ljallangan alla, ertaklar to'plamlarini shakllantirish.</p> <p>3. To'plamning audio va video materiallarini yaratish.</p> <p>4. Tayyorlangan to'plamni elektron tarzda tarqatish.</p>

6	<p>Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzurida Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontseptsiyasini amalga oshirish jarayonini muvofiqlashtiruvchi «Ma'naviy tarbiya» respublika jamoatchilik kengashini tashkil etish.</p>	<p>1. «Ma'naviy tarbiya» respublika jamoatchilik kengashi nizomini ishlab chiqish.</p> <p>2. Kengash a'zolari tarkibi ro'yxatini shakllantirish va tasdiqlash.</p> <p>3. Mamlakatda amalga oshirilayotgan uzluksiz ma'naviy tarbiya jarayonini muntazam o'rganish, mas'ul tashkilotlar tomonidan zarur topshiriq hamda vazifalarni amalga oshirish.</p>
7	<p>Mamlakatimizda bolalar uchun ishlab chiqarilayotgan va xorijdan kirib kelayotgan kiyimlar, o'yinchoqlar, qo'g'irchoqlar, kompyuter o'yinlari, matbaa va maishiy mahsulotlarning ma'naviy, tarbiyaviy, g'oyaviy, tibbiy-gigieniktahlillarini olib borish va tegishli vazirliklar va idoralarga takliflar kiritib borish.</p>	<p>1. Tegishli tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish.</p> <p>2. Tahlillar natijalari bo'yichamonitoring va nazoratni tashkil etish.</p> <p>3. Ishchi guruh tomonidan doimiy ravishda tahliliy natijalar asosida tegishli idora va tashkilotlarga takliflar kiritib borish.</p>
8	<p>Oilalarda mehr-oqibat, odamiylik, ota-onalarga hurmatva sadoqat kabi fazilatlarni mustahkamlash, farzand tarbiyasiga bo'lgan e'tibor va mas'uliyatni kuchaytirishga qaratilgan «Oilada farzand tarbiyasiga e'tibor», «Mening farzandim — Vatanim faxri!» mavzularida teleko'rsatuv va radioeshittirish turkumini yaratish.</p>	<p>2. Turkum teleko'rsatuv va radioeshittirishlar stsenariylarini ishlab chiqish.</p> <p>3. Teleko'rsatuvlar va radioeshittirishlarni doimiy ravishda efirga uzatib borish.</p>

	ma'naviy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ular qalbida milliy axloqiy fazilatlarni qaror toptirish maqsadida « Bir bolaga yetti qo'shni — ota-ona » an'anasini tiklash, jamoatchilikning tarbiyaviy mas'uliyatini oshirishga qaratilgan ijtimoiy tarmoqlarda xeshteglar tashkil etish.	2. Xeshteglarni ijtimoiy tarmoqlarda doimiy ravishda ommalashtirish.
10	Uzluksiz ma'naviy tarbiya amaliyotida to'plangan ijobiy tajribani ommalashtirish maqsadida: « Yosh ota-ona kitobi » metodik qo'llanmasini tayyorlash; « Milliy tarbiya maktabi » rukni ostida multimediali taqdimotlar turkumini yaratish.	2. Ishchi guruh tomonidan «Yosh ota-ona kitobi» metodik qo'llanmasini tayyorlash. 3. «Tarbiya maktabi» rukni ostida multimediali taqdimotlar turkumini ishlab chiqish. 4. Uzluksiz ma'naviy tarbiya amaliyotida to'plangan ijobiy tajribani ommalashtirish.

II. Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish

1	Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontsepsiyasi asosida 3 — 6 (7) yoshli bolalarni ma'naviy tarbiyalash, ularda shaxsiy fazilatlar, jumladan, o'z tuyg'ularini boshqarish, milliy an'analarga qiziqtirish, yaqinlarga g'amxo'rlik qilish kabi ehtiyojlarni shakllantirishga qaratilgan « Baxtli bola ma'naviyati » kompleks chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.	1. «Baxtli bola ma'naviyati» kompleks chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish va tasdiqlash. 2. Reja asosida «Baxtli bola ma'naviyati» kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish.
---	---	---

2	<p>Ota-onalar va tarbiyachilarning bola tarbiyasi borasidagi bilim, ko‘nikma, malaka va kompetentsiyalarni oshirishga qaratilgan ilg‘or pedagogik va axborot texnologiyalariga asoslangan hududiy o‘quv-treninglar, seminarlar, forumlar dasturini ishlab chiqish va amalga oshirish.</p>	<p>1. Bola tarbiyasi borasidagi bilim, ko‘nikma, malaka va kompetentsiyalarni oshirishga qaratilgan ilg‘or pedagogik va axborot texnologiyalari bo‘yicha materiallar to‘plash.</p> <p>2. Hududiy o‘quv-treninglar, seminarlar, forumlardasturini ishlab chiqish va tasdiqlash.</p> <p>3. Ishlab chiqilgan dastur asosida hududiy o‘quv-treninglar, seminarlar, forumlar tashkil etish.</p>
3	<p>O‘zbekiston milliy teleradiokompaniyasi tizimidagi «Oilaviy», «Bolajon», nodavlat teleradiokanallar, bolalar nashriyotlari va ommaviy axborot vositalarining faoliyatini Uzluksiz ma’naviy tarbiya kontsepsiyasi asosida takomillashtirish.</p>	<p>1. «Oilaviy», «Bolajon» va nodavlat teleradiokanallar, bolalar nashriyotlari faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish.</p> <p>2. CHora-tadbirlar asosida O‘zbekiston milliy teleradiokompaniyasi tizimi, bolalar nashriyotlari va ommaviy axborot vositalarining faoliyatini takomillashtirish.</p>
4	<p>Maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari uchun tayyorlanadigan spektakllar, kuy-qo‘shiq va raqslar, turli teatrlashtirilgan tomoshalar, sahna ko‘rinishlari,</p>	<p>1. Mas’ul idoralar va tashkilotlar vakillari tomonidan ijodiy guruhni shakllantirish.</p>

	<p>milliy o‘yinlar stsenariylarini ishlab chiqish.</p>	<p>2. Spektakllar, kuy-qo‘shiq, raqs va turli teatrlashtirilgan tomoshalar, sahna ko‘rinishlari, milliy o‘yinlar stsenariylarini ishlab chiqish.</p> <p>3. Tayyorlangan stsenariylar loyihalarini maktabgacha ta’lim tashkilotlariga tegishli tartibda yetkazish.</p>
5	<p>Tashkiliy-huquqiy shakllaridan qat’i nazar mamlakatimizdagi barcha maktabgacha ta’lim tashkilotlarini o‘zbek milliy ertaklari, afsonaviy qahramonlar, buyuk bobolarimiz, qadimiy milliy me’morchilik obidalari, mamlakatimiz tabiati, Vatan timsollari asosida bezash, jihozlash tartibini va ko‘rgazmali namunalarini ishlab chiqish va bosqichma-bosqich amalga oshirish.</p>	<p>1. Mas’ul idoralar va tashkilotlar vakillari tomonidan ijodiy guruhni shakllantirish.</p> <p>2. O‘zbek milliy ertaklari, afsonaviy qahramonlar, qadimiy milliy me’morchilik obidalari, mamlakatimiz tabiati, Vatan timsollari asosida bezash, jihozlash tartibini va ko‘rgazmali namunalarini ishlab chiqish.</p> <p>3. Tayyorlangan ko‘rgazmali namunalarini maktabgacha ta’lim tashkilotlariga tegishli tartibda yetkazish.</p>
6	<p>Tashkiliy-huquqiy shakllaridan va ta’lim tilidan qat’i nazar mamlakatimizdagi barcha maktabgacha ta’lim tashkilotlarida davlat tilini</p>	<p>1. Mas’ul idoralar va tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruhni tuzish.</p>

	<p>o'rgatish, bolalarda o'zbek tiliga nisbatan muhabbat uyg'otish maqsadida turli tarbiyaviy tadbirlar o'tkazishga qaratilgan metodik qo'llanmalar, stsensariy to'plamlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy qilish.</p>	<p>2. Davlat tilini o'rgatishga qaratilgan tarbiyaviy tadbirlar metodik qo'llanmalarini yaratish.</p> <p>3. Tarbiyaviy tadbirlarning stsensariy to'plamlarini ishlab chiqish.</p> <p>4. Ishlab chiqilgan tarbiyaviy metodik qo'llanmalar, stsensariy to'plamlarini amaliyotga joriy etish.</p>
7	<p>Bolalarda ijobiy xulq motivlarini shakllantirish bo'yicha «Bola aziz, odobi undan aziz» mavzusida multimedia dasturlari, ertak, matal, afsona, doston, maqollarning audio va videomahsulotlarini tayyorlash.</p>	<p>1. Mas'ul tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish.</p> <p>2. «Bola aziz, odobi undan aziz» nomli multimedia asarlari (ertak, matal, afsona, doston, maqollar)ning audio va video mahsulotlarini yaratish.</p> <p>3. Tayyorlangan audio va video mahsulotlarini tegishli tartibda joylarga yetkazish.</p>
8	<p>Barcha turdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida «O'zbekiston — mening Vatanim!» tuyg'usini shakllantirish, ularda davlat ramzlariga hurmat hissini tarbiyalashga qaratilgan tarbiyaviy tadbirlarni o'tkazish.</p>	<p>1. Mas'ul tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish.</p> <p>2. «O'zbekiston — mening Vatanim!» nomli targ'ibot tadbirlari stsensariysini ishlab chiqish.</p>

		<p>3. Stsenariy asosida joylarda targ‘ibot tadbirlarini o‘tkazish rejasini tayyorlash.</p> <p>4. Reja asosida joylarda «O‘zbekiston — mening Vatanim!» nomli targ‘ibot tadbirlarini o‘tkazish.</p>
9	<p>O‘g‘il bolalarda mardlik, shijoat, milliy g‘urur, qat’iyat, tadbirkorlik, oriyat, qiz bolalarda ibo, hayo, qanoat, mehnatsevarlik kabi ma’naviy-axloqiy fazilatlarni shakl-lantirishga qaratilgan seriallar, milliy qo‘g‘irchoq va multi-plikatsion filmlar yaratish, ularni telekanallarda praym-taym vaqtlarida namoyish etishni ta’minlash.</p>	<p>1. Mas’ul tashkilotlar vakillaridan iborat ijodiy guruh tuzish.</p> <p>2. Bolalar uchun seriallar, milliy qo‘g‘irchoq va multiplikatsion filmlar stsenariylarini yaratish.</p> <p>3. Ishlab chiqilgan seriallar, qo‘g‘irchoq va multiplikatsion filmlarni telekanallardagi praym-taym vaqtlarida namoyish etish.</p>
10	<p>Bolalarda atrof muhit ozodaligi, shaxsiy gigiena, tabiatni asrab-avaylashga qaratilgan ekologik tarbiya mazmunidagi «Ona tabiatni asraylik!» ruknida tarbiyaviy roliklar yaratish.</p>	<p>1. Roliklar stsenariylarini ishlab chiqish.</p> <p>2. Ishlab chiqilgan tarbiyaviy roliklarni ommaviy axborot vositalarida keng targ‘ib qilish.</p>
11	<p>Bolalarda orzuga intilish, ijodiy fikrlash, yaratuvchanlik, ichki qobiliyatlarini yuzaga chiqarishga qaratilgan aqliy va harakatli o‘yinlar, konstruktorlik o‘yinlari va o‘yinchoqlarning «Bolalar dunyosi» variativ o‘yinlar majmuasini ishlab chiqishni yo‘lga qo‘yish.</p>	<p>1. Manfaatdor tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish.</p> <p>2. «Bolalar dunyosi» variativ o‘yinlar dasturini ishlab chiqish.</p>

		3. Ishlab chiqilgan variativ dasturni tegishli tartibda joylarga yetkazish.
12	Maktabgacha ta'lim tashkilotlari hududida bolalarni mardlik, shijoat, qat'iyat, zukkolik, jasorat, go'zallik, oliyjanoblik, mehr-shafqat namunalarini o'zida aks ettirgan milliy siymolar, milliy ertaklar va multfilm qahramonlari ko'rinishlari va lavhalari aks etgan haykalchalar majmualarini o'rnatish.	<p>1. Manfaatdor tashkilotlar vakillaridan iborat ishchi guruh tuzish.</p> <p>2. Milliy siymolar, milliy ertaklar va multfilm qahramonlari obrazlari asosida haykalchalar majmuasini ishlab chiqish.</p> <p>3. Tayyorlangan mahsulotlarni maktabgacha ta'lim tashkilotlari hududlarida o'rnatilishini tashkil etish.</p>

Amaliy mashg'ilot mazmuni

2-Mavzu: Maktabgacha ta'lim tizimida uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish.

Tarbiyachi pedagoglar va ota-onalar hamkorligida bolalarni intellektual va ma'naviy tarbiyalash. Ma'naviy tarbiyani amalga oshirishga qo'yiladigan talablar

Tarbiyachi pedagoglar va ota-onalar hamkorligida bolalarni intellektual va ma'naviy tarbiyalash.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti oila bilan bog'lanmay turib ma'naviy sohasidagi ishlarni muvaffaqiyatli bajara olmaydi. Chunki maktabgacha yoshdagi bolani oilada to'g'ri tarbiyalash, O'zbekistonning XXI asrdagi fuqarolarini mafkurasi mustahkam, yuksak ma'naviyatli etib tarbiyalashning muhim shartlaridan biridir. Bu hol MTM va ota-onalar zimmasiga jiddiy ma'suliyat yuklaydi, tarbiya sohasidagi ishlarda mustahkam hamkorlik o'rnatishni taqozo qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda MTM va oila hamkorligi – qator yillardan buyon muhokama qilinib kelinayotgan pedagogik muammo. Tarbiya jarayoni ishtirokchilari sa'iy harakatlarini muvofiqlashtirish va rivojlantirish maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 31 dekabr, 1059-sonli “Uzluksiz ma'naviy tarbiya kontseptsiyasini ishlab chiqdilar.

Bugungi darsimizda biz ana shu Kontseptsiyaga tayangan holda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ida ma'naviy-ma'rifi ishlarni tashkil qilishda:

- hamkorlik jarayoni ishtirokchilari harakatlarining ish biriligi;

- tarbiyalanuvchiga hurmat va talabning uyg'unligi;

hamkorlik jarayoni sub'ektlarining teng huquqliligi va yuksak ma'suliyatli;

faoliyat jarayonida millat va davlat manfaatlari ustuvorligi

hamkorlikning ilmiy asoslanganligi kabi tamoyillarga rioya qilamiz.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy tarbiyasining bosh ishtirokchilaridir. Bu ikki omil yaxlit tarbiyaviy tadbirlarni to'ldiruvchi tarkibiy ixtisoslashgan, maxsus ta'lim-tarbiyaviy tashkiloti sifatida ta'sir ko'rsatadi.

So'ngi yillarda oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlari ning tarbiyaviy maqsadlari uyg'unlashdi. Bu esa ular orasida ma'naviy-tarbiyaviy hamkorlikni yangi, samarali bosqichiga ko'tarishga zamin yaratdi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilariga quyiluvchi ma'naviy talablarning birligi, hatti-harakatlarning o'zaro mosligi, bir-birini to'ldirishi, erishilgan ma'naviy-mtarbiyaviy yutuqlarni mustahkamlash va uchraydigan muammolarni birgalikda, hamjihatlikda hal qilish va boshqalar pirovard natijada maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar ma'naviy madaniyatida namoyon bo'ladi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining zimmasiga yuklatilgan vazifalaridan biri – maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarning ota-onalari bilan doimiy aloqa o'rnatish, ularning turmush sharoiti, oilaviy ma'naviy muhiti bilan tanisha borish, bola shaxsini, ma'naviyatini o'rganish va takomillashtirishda ota-onalari bilan hamkorlik qila borish sifatida belgilangan. Bolaning bilim saviyasi, hulqi, uyda, maktabgacha ta'lim tashkilotida, ko'chada, mahalla-kuyda, jamoat joylarida o'zini tutishi tug'risidagi ma'lumotlarni ayirboshlash tarbiyachining ham, ota-onaning ham tarbiyalanuvchining shaxsi, ma'naviyati to'g'risida ob'ektiv ma'lumotlar bilan ta'minlab turadi.

O‘z hamkori – ota-onalarining pedagogik madaniyatini ko‘tarishga doimiy g‘amho‘rlik qilish maktabgacha ta‘lim tashkilotlari pedagogik vazifalaridan biri. Ana shu maqsadda maktabgacha ta‘lim tashkilotlari da ota-onalarning pedagogik bilimlarini oshirishga qaratilgan ma‘ruzalar, suhbatlar, maslahatlar tashkil qilib turilishi muhimdir. Bu maktabgacha ta‘lim tashkilotlari va oilaning ma‘naviy-ma‘rifiy hamkorligida maktabgacha ta‘lim tashkilotlari tashabbusi bilan amalga oshiriladi.

Oila, ota-onalar ham o‘z navbatida maktabgacha ta‘lim muassasi hayotiga o‘z hissalarini qushib bormoqdalar. Amaliyotda bu hamkorlik ishlarini jihozlash, kurgazmali qurollar, asbob-uskunalar yasash, say, sayyohatlar tashkil qilish, suhbatlar o‘tkazish, mashg‘ulot jarayonlarida qatnashish, guruhdan tashqari tarbiyaviy tadbirlarda ishtirok etish, yordam va maslahatlar bilan ko‘maklashmoqdalar.

Maktabgacha ta‘lim tashkiloti va oilalar hamkorligi ota-onalar qumitalari tomonidan tartibga solinib, yo‘naltirilib turilmoqda. Ota onalar qo‘mitalari maktabgacha ta‘lim tashkilotlari umumiy yig‘ilishida bir o‘quv yili muddatiga, yig‘ilish ma‘qul topgan sonda aylanadi. Qo‘mitaga har bir guruhdan bolalarning ota-onalari vakil bo‘lishga erishilmoqda. Qo‘mita a‘zolari ichidan rais va kotib saylanadi. Rais maktabgacha ta‘lim tashkilotlari pedagogik kengashining a‘zosi bo‘lib hisoblanadi.

Ota-onalar qo‘mitasi oilalar bilan ma‘naviy-tarbiyaviy hamkorlikni yo‘lga quyishda:

- oilalarning bola tarbiyasi uchun javobgarligini oshirish va bu ishda ota-onalarga yordam ko‘rsatish;
- oilalarning bola tarbiyasi uchun javobgarligini oshirish va bu ishda ota-onalarga yordam ko‘rsatish;
- ota-onalarning maktabgacha ta‘lim tashkilotlari hayotida ishtirokini faollashtirish;
- ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirish;
- bolalarda salbiy odat, sifatlar shakllanishining oldini olish;
- ularni qarovsiz qoldirish, huquqbuzarlik holatlari paydo bo‘lishining oldini olish kabi vazifalarni bajaradilar.

Ota-onalar qumitalari u yoki bu tashkilotlarga maktabgacha ta‘lim tashkiloti ma‘muriyati bilan birgalikda ta‘lim-tarbiya jarayonini takomillashtirishga qaratilgan murojaatlar bilan chiqish; maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida tarbiyaviy ishlarni takomillashtirish maksadida mudira yoki pedagogik kengash kun tartibiga takliflar kiritish; ota-onalarni qiziqtirgan savollar bo‘yicha mudira va tarbiyachilarning chiqishlarini tashkil qilish; bolalari namuna bo‘layotgan ota-

onalariga ta'sir o'tkazish kabi huquqlarga ega bo'lsada, amaliyotda bu huquqlardan keng foydalanilmayapti.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilalarning ma'naviy-ma'rifiy hamkorligi samarali tashkil qilishda ko'p uchrayotgan va biz tajriba-sinov ishlarimizda bartaraf qilish yo'llarini qo'llagan kamchilik bu – MTM va oila, tarbiyachilar va ota-onalar tomonidan bolalarga quyilayotgan ma'naviy talablarning bir xil emasligidir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oila, ota-ona, bobo, buvi va ota-onalar orasida bola ma'naviyatini tarbiyalash masalasida birlikning yo'qligi tarbiyasi qiyi, dag'al bolalarning paydo bo'lishining asosiy sabablaridan biridir. Bu esa, bir tomondan – ota-onalarning, ikkinchi tomondan – tarbiyachilarning bolalar ko'z o'ngida obro'siga darz ketishiga sabab bo'lmoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilaning bolalarga qo'yadigan yagona ma'naviy tarbiyaviy alablari erishish uchun maktabgacha ta'lim tashkiloti, keyinchalik maktab va oilalarda «Bola nima qilishga ruhsat bergan ma'qul-u, nima noma'qul?», «Qanday odat yaxshi, qaysi yomon?» kabi o'nlab savollarga birgalishib javob berishlari kerak bo'ladi. Aks holda biri ma'qullangan odat, hulq-atvor ko'rinishining ikkinchisi «noma'qul» deb topsa, bola eng to'g'ri yechimni topa olma, qiynaladi va bu uni ortiqcha asabiy qilib, yomon yo'lga kirib ketishiga sababchi bo'ladi.

Nojo'ya qilmishlarning juda ko'pchiligi, yuqorida aytganimizdek, oiladagi noto'g'ri talablar, noto'g'ri munosabatlar va bolaning noto'g'ri hayot kechirishidan kelib chiqadi. Avvalo bolaning turmushi, ma'naviy muhiti qanday bo'lganligi to'g'risida tarbiyachi ota-onalar bilan gaplashib olishlari kerak. Agar oilada hamma amal qilgan umumiy ma'naviy qoidalar, tartib bo'lmasa, yoki bo'lsa ham kattalarning o'zlari bu qoidalarga rioya qilmasalar, bolalar bu qoidalarni buzganlarida e'tiborsiz qoldiriladigan bo'lsa, kattalar bolalardan talab qilsalar-u, bunga o'zlari amal qilmasalar, u taqdirda bunday oilalar bolalarining belgilangan qoidalariga rioya qilmasliklari, nojo'ya hatti-harakatlar qilishlari muqarrar.

SHuningdek, kattalar bolaning bola ekanligini nazarda tutmay, kata kishilardan talab qilganlarini undan ham talab qiladigan bo'lsalar, o'zlarining ulug'liklaridan foydalanib, bolani bot-bot hafa qilsalar, uning hissiyoti va fazilatlarini haqorat qilishga botinsalar, u taqdirda bolaning dag'al, odobsiz, dilozor bo'lib yetishishiga ko'maklashgan bo'ladi.

Bolaga guruhdoshlari – ilgari notanish bo'lgan bolalar jamoasining munosabati, bergan bahosi uning ma'naviy qiyofasiga demak, ma'naviyatiga kata ta'sir qiladi. Maqtalgan fazilatlarining u uchun ahamiyati orta boradi. SHuning

uchun maktabgacha ta'lim tashkilotlari va oilada ragbatlantiruvchi umumiy fazilatlar turkumi bo'lmog'i zarur. Ana shunda bola bu qadriyatlarni o'ziniki qilib olishga harakat qila boradi. Ana shunday talablardan biri – ota-onalarning bolalarining aybini o'zgan ko'rish kabi illatdir. Bu haqda kata tayyorlov gurux tarbiyalanuvchisi shunday hikoya qiladi:

Men bir kuni Anvarning onasi bilan gaplashib turib:

- O'g'lingiz mashg'ulotlarga juda ma'suliyatsiz qatnashadigan bo'lib qoldi., dedim;

- Voy, buning hammasi yonidagi Begzodning kasofatidan. Anvarinam o'zi juda yaxshi, ammo kelib-kelib bemaza Begzod bilan o'rtoq bo'lib qolibdi – da... kasofati urdi uning, - dedi.

Jahli chiqib ketgan ona shu zaxoti hovlidan Anvarni topib kelib, mening oldimda:

- Bundan keyin Begzodga qo'shila ko'rma. Yaqiniga borma, uqdingmi? – deya ta'kidlaydi.

Anvarning onasi ham o'g'lining o'zlashtirmayotganligini Begzoddan ko'rdi va bolasiga: «SHu axmoq Begzoddan uzoq yur», - deb uqtirdi.

Bunday hollar ko'p bo'ladi. Ota-ona o'z bolalarini benuqson deb bilib, salbiy illatlarini bolalarining o'rtoqlaridan ko'radilar.

Masalani yangicha, ilmiy-pedagogik tushunish va tushuntirishga o'zbek pedvgog olimalaridan O.Musurmonova shunday qaraydi: «Oilada milliy tarbiya – shaxs milliy xarakterini shakllantirishning muhim vositasi» mavzusidagi maqolasida u shunday g'oyani ilgari suradi: «Tarbiya nazariyasi nuqtai nazaridan milliy harakterni shakllantirish – bu shaxsning aqliy, axloqiy, siyosiy, iqtisodiy, huquqiy, ekologik, estetik, badiiy kabi ko'p qirrali tarkibiy qismlarini yaxlit jarayon sifatida amalga oshirishni anglatadi. Ana shunda kishilarning turmushda namoyon bo'ladigan ma'naviy fazilatlarning mohiyati chuqur anglab yetiladi va ongli ravishda ularga amal qilinadi.

Bunda milliy tarbiya shaxsni o'z xalqi, millati bilan bog'laydi. Milliy-ma'naviy madaniyatning barcha qirralari yosh avlod ma'naviy ongining shakllanishiga asos bo'lib xizmat qiladi. Milliy oilaviy tarbiya zamirida shaxs milliy madaniy merosining sub'ektiga aylanadi...»¹. Ma'naviy madaniyatga milliy xarakterning tarkibiy qismi sifatida yondashuv – o'zbek pedagogikasida, uning

tarbiya nazariyasidagi tamomila yangi, mustaqil yo‘nalishni belgilab berdi. SHu sababli biz oilaviy tarbiya amaliyotini ahlil qilishda mazkur yondashuvga tayandik.

Pedagogik mustaqillik bizga maktabgacha ta’lim tashkilotlari va oilaning ma’naviy-ma’rifiy ishlarini tashkil qilishning pirovard natijasini – pedagogik tashhis va aniq tasavvur qilish imkoniyatini yaratdi, yoshlarning xarakteri sifatlariga aylantira olsagina uning natijalaridan qoniqish mumkin bo‘ladi. SHuning uchun masalaga o‘zbek harakteri kontseptsiyasi nuqtai nazardan yondashmoq zarur. Ana shunda tarbiyada ham huddi ta’limdagidek aniqlikka va samaradorlikka erishiladi. Zero, o‘zbek harakterini takomillashtirish orqali milliy taraqqiyotimizning inson omili takomillashtiriladi.

Milliy harakterning o‘zagi kishida ilk yoshlardan boshlab oilada shakllanadi. Keyinchalik o‘tiladigan hayotiy tajriba uni shaklan o‘zgartishi mumkin, xolos. Odam qiyin, sinovli vaziyatga tushganida unda ilk yoshlarda shakllangan sifatleri yuzaga chiqadi. Biroq, o‘z harakterini takomillashtirish ustida maxsus shug‘ullangan kishilargina tub, o‘zak sifatlerini o‘zlashtirishga qodir bo‘lishadi. SHuning uchun uzbek harakteri masalasi maktabgacha ta’lim tashkilotsi va oila tarbiyaviy hamkorligining ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaralmog‘i zarur.

O‘zbek harakterining shakllanishida oila muhim rol o‘ynaydi. Ayrim ota-onalar farzandlariga mehrini, g‘amho‘rligini bolalarini «paxtaga o‘rab», ya’ni o‘ta avaylab, qo‘lini sovuq suvga urdirmasdan o‘stirishadi deb bilishadi. Ota-onalar buni «men bolaligimda qiynalغانman, bolalarim rohat – farog‘atda o‘ssin-da» degan noto‘g‘ri «muxabbat» bilan oqlamoqchi bo‘ladilar. Natijada bola hayotining o‘ziga xos muammolarini ko‘rmay, bilmay o‘sadi. U ota-onasining o‘ziga «ojiz», «nozik», «kuchsiz» deb qarayotganliklerini har kuni ko‘rib, his qiladi. Bunga ishonib qoladi. U men «nozikman, ojizman, kuchsizman, men suyib ardoqlanishim kerak» degan xulosa o‘sa boshlaydi. Bola o‘saveradi. Unga qushilib «Men ojizman» degan zararli e’tiqod ham o‘saveradi. natijada bola maktabga ilk qadamini bosgan vaqtda, unga uchrovchi birinchi qiyinchiliklarga to‘qnashgandayoq taslim bo‘ladi. Qiyinchilikni yengishga harakat qilmaydi. Nima uchun guruhdagi bolalar, tarbiyachi faqat uni suyib, ardoqlamayotganiligini tushunmay siqiladi. U tushkunlikka tushadi. Injiqligi orta boradi. Guruhdagi bolalar bilan kelishmaydi. yuqorida aytganimizdek, bu injiqlik, anglanmagan norozilik takrorlanaverib, o‘zak sifatga aylanadi va eng yomoni – bolaning o‘smirligida, yoshligida, hayotida, kelajagida unga faqat pand beradi.

Aksincha, milliy pedagogika madaniyati yuqori ota-onalar bolasi hayotiy qiyinchiliklarga duch kelganida uning yonida bo‘ladilar. Bolasining muammosini o‘zlari yechib bermaydilar, balki uni o‘z muammolarini yechishga o‘rgata

boradilar. O‘z ishi masalan, botinkasi ipini o‘zi yechishga, begonalar bilan muomala qilishga, uyga berilgan vazifalarni o‘zi yechishga, o‘zi hal etishga o‘rgatadilar. Ana shunda bola ota-onasi uning qiyinchiligini zarar berayotgan yana bir noto‘g‘ri yondashuv bor. Bu – bolalarga ko‘p zarda qilish, siltab tashlash, qarg‘ashdir. Afsuski ayrim onalarimiz bu usullarni ko‘proq qo‘llab yuborishayapti. Buning sababi nimada? Sabab – ota-onalarning pedagogik mantiqqa emas, balki tuyg‘ulariga asoslanib ish ko‘rishida. Bola adashishi, xato kilishi mumkin. Adashish, yiqilish, surinish, uyalish natijasida bola eng to‘g‘ri yo‘lni topadi. Ana shunday vaziyatda onalar bardoshli bo‘lishlari, tuyg‘ularini aqlga bo‘ysundira olishlari kerak. Chunki bolaning har bir kunidagi ijobiy yoki salbiy vaziyat, voqea uning xarakteridagi u yoki bu sifatning muhrlanishiga hizmat qiladi. Urish, so‘kish, qarg‘ish, jizzaki vaziyatlar kancha ko‘p bo‘lar ekan, bu bola xarakteriga shuncha ko‘p singayotgan bo‘ladi. lekin keyinchalik bu salbiy sifatlar tang vaziyatlarda ota-onalarining o‘zlariga qaratilishi mumkin.

Bola xarakterida mustaqillik, faollik, tashabbuskorlik, hozirjavoblik, mehribonlik sifatlarining shakllanishi uchun uni qulidan keladigan ishlarga qiziqtirish, ishonch bildirish, qiyinchiliklarni yengishga o‘rgatish kerak. Ota-onalarni bolalarida ayrim fazilatlarni shakllantirishda me‘yorga rioya qilishga o‘rgatish zarur. Masalan, me‘yordan ortiq qo‘li ochiqlik – isrofgarchilikka, uning aksi – xassislikka olib keladi. Haddan tashqari xushmuomalalik – hushomadgo‘ylikka, haddan ziyoda g‘urur – kibrlikka olib keladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy xarakterni tarbiyalashda ibrat, o‘git, namuna, talab, iltimos, koyish, maqtash va boshqa uslublardan o‘rinli foydalanish yaxshi natijalar beradi. Ota-onalarning milliy pedagogik madaniyati avvalo o‘zlari uchun baxtli keksalikni (solih farzandlarni) beradi, undan keyin milliy tarakqiyotimizga buyuk kelajak fidoiylarini yetishtirishga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta‘lim yoshdagi bolalarni ma‘naviy tarbiyalashda maktabgacha ta‘lim tashkilotsi va oila hamkorligi – ma‘naviy ma‘rifiy ishlarning uzluksizligini ta‘minlashga qaratilishi zarur. SHu sababli bu jarayonning tashabbuskori tarbiyachi va ota-onalarning dastavval ikki tashkiliy – pedagogik masalaning hal qilinishiga borib taqaladi. Bular:

1. Bolaga ko‘rsatilayotgan ma‘naviy ma‘rifiy ta’sirlar shakllarini o‘rganish, taxlil qilib muvofiqlashtirish;

2. Ota-onalarni ma‘naviy-ma‘rifiy ishlarga pedagogik tayyorlashdan iborat.

Buning qator sabablari bor. Birinchidan, ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha maktabgacha ta‘lim tashkilotlari va oila hamkorligi yo‘nalishlarining hali puxta

ilmiy-uslubiy asoslanmaganligi; ikkinchidan, maxala, oilaning bola tarbiyasini asosan bog'cha zimmasiga yuklab qo'yayotganligi; uchinchidan maxalla va oilalarda bolalar bilan ishlash bo'yicha yangi vazifalarni hal qilishga pedagogik tayyorgarlikning yetarli emasligida. Mazkur muammoni bir muncha hal qilish – maktabgacha ta'lim tashkiloti, maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar oldida turgan muhim vazifalardan biri edi. Ana shu pedagogik muammoni bir muncha hal qilishda maktabgacha ta'lim tashkiloti – mahalla – ota-onalar hamkorligi yaxshi natija berdi. Muammoni tizimli ravishda hal qilish kerakligi tadqiqot jarayonida isbotlandi va quyidagi tavsiyalarni berish imkonini berdi.

1. Ota-onaga ta'sir o'tkazmoqchi bo'lsangiz ularning bolalarini yaxshi ko'ring. Bolani ota-onasi oldida urishmang. Yutuq va kamchiliklarini tahlil qiling. Oilaga bola orqali ta'sir qiling.

2. Ota-ona sizda nafaqat o'z farzandiga, balki butun guruh jamoasiga muhabbatini ko'rsin.

3. Har bir oilaning ma'naviy muhitini o'rganing. Ijobiy yutuqlarini umumlashtira boring.

4. SHunday qilingki, har bir ota-ona o'z farzandlari tarbiyasida siz bilan sirdosh bo'lsin.

5. Ota-onalarga o'zlarini qanday tutishlari farzand tarbiyasi uchun foydali bo'lishi, bolaning oiladagi o'rni, mavqei qanday bo'lishi ma'qulligi to'g'risida samimiy, do'stona maslahatlar bera boring.

6. SHuni yaxshi bilingki, tarbiyachi bola tarbiya manfaatlaridan kelib chiqib ota-onalarga ijtimoiy talablar qo'yish huquqiga ega. Bu talablar pedagogik tavsiyalar shaklida ifodalanadi.

7. Har bir ota-ona bilan uchrashuv oldindan rejalashtirilishi lozim. Biroq bu rasmiy, «tekshirish» bo'lmasligi kerak.

8. Ota-onalar majlisini hulqi, o'zlashtirish yomon bolalar, ularning ota-onalari muhokamasiga aylantirib yubormang.

9. Ota-onalarning o'zingiz bilan pedagogik sirdosh, samimiy bo'lishiga erishing. Toki ular sizga aytgan tarbiyaviy muammolarni to'g'ri tushuna olishingizda va e'tibordan chetda qolmasligidan ko'ngillari to'q bo'lsin.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil qilinuvchi va amalga oshiriluvchi ma'naviy-ma'rifiy ishlar ijtimoiy-pedagogik ma'nodagi faoliyat turini hosil qiladi. Chunki bu faoliyat davlat ta'lim tashkilotida mutaxassislar tomonidan olib boriluvchi boshqariluvchi, uzoq davom etuvchi jarayonni hosil qiladi.

Shaxs ma'naviyati murakkab ijtimoiy psixologik va pedagogik ob'ekt bo'lib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida uning birinchi bosqichi shakllanadi. Ma'naviyat va uni shakllantiruvchi omillarning milliy xususiyatga ega ekanligi asoslanib, bu jarayonning psixologik-pedagogik qonuniyatlari tahlil qilindi. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarda milliy ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishda tarbiyachi, musiqa o'qituvchisi, uslubchi, «ma'naviyat xonalari»ning o'rnini vazifalari yaxlit pedagogik tizimni hosil qilishni aniqlandi. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarida ma'naviy madaniyatni shakllantirishning amaliy ahvolini o'rganish bu sohani takomillashtirish uchun boy imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatdi. Jumladan:

- ma'naviy-ma'rifiy ishlar nazariyasi va amaliyoti orasidagi pedagogik ziddiyatni bartaraf etish;
- bolalar bo'sh vaqtini foydali tashkil qilishga qaratilgan tashkilotlarning tarbiyaviy tadbirlari yangi tizimini ishlab chiqish;
- tarbiyachilarni ma'naviy – ma'rifiy ishlarning nazariy va uslubiy asoslari bilan qurollantirish;
- bolalar ma'naviyatiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan omillarni zararsizlantirishning ma'rifiy chora-tadbirlarini ishlab chiqish;
- mazkur yo'nalishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila, mahalla hamkorligining samaradorligini oshirish;
- ma'naviy-ma'rifiy ishlarda milliy ma'naviy qadriyatlardan foydalanishning ilmiy– uslubiy, tashkiliy shart-sharoitlarni ta'minlash.

Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarni ma'naviy madaniyatini shakllantirishda ta'lim va tarbiya birligi tamoyilining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, sinab ko'rish va joriy qilish masalalari tadqiqotimizning navbatdagi bobida bayon qilinadi.

Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar bilan tashkil etiladigan mashg'ulotlar va guruhdan tashqari tarbiyaviy tadbirlarda ma'naviy qadriyatlardan foydalanish o'zining boy imkoniyatlariga ega ekanligini ko'rsatdi. Bunda maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisining roli hal qiluvchi ahamiyatga ega. SHu sababli:

- ta'lim jarayonida Vatanimiz ma'naviy qadriyatlarini o'rganishni rejalashtirish;
- uyushtirish;
- boshqarish va nazorat qilish;
- har bolaning talabi, extiyoji, qiziqishini o'rganish;
- mashg'ulotlar va tarbiyaviy tadbirlarning qiziqarli, noan'anaviy shakl va usullardan foydalanish;
- ota-onalarga metodik yordam ko'rsatish;
- bevosita va bilvosita sayyohat va sayrlar tashkil qilish;
- ma'naviy-qadriyatlarni o'rganish bo'yicha bolalar, ota-onalar bilan ma'ruza, suhbat, seminarlar o'tkazish tarbiyachi ma'naviy-ma'rifiy ishlarning maxsus yo'nalishlariga aylanmog'i zarur.

O'tkazilgan tadqiqot natijalaridan ma'lum bo'ldiki, katta guruh va maktabga tayyorlov guruhi bolalariga ma'naviy-ma'rifiy tushunchalarini mashg'ulot, mashg'ulotdan tashqari vaqtlarda shakllantirish mumkin. Bu borada respublika MTM larida ta'lim-tarbiya berayotgan tarbiyachilarning ish tajribalari kata imkoniyatga ega.

Xulosa o'rinida shuni aytish kerakki, maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalar ma'naviyatini shakllantirish, kelajakda barkamol avlod shaxsini shakllantirishga yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarni yuksak ma'naviy fazilatlarini kamol toptirish, milliy ma'naviyatni takomillashtirish, boy madaniy merosimiz, tarixiy an'analarimizga, umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, Vatanga muhabbat, istiqlol g'oyalariga sadoqat ruhida tarbiyalash mamlakatimizda amalga oshirilayotgan barcha islohotlarning hal qiluvchi omilidir.

Bugungi kunda eng dolzarb, hammamiz chuqur o'rganib amaliyotga tatbiq etishimiz zarur bo'lgan masalalardan biri Maktabgacha ta'limda **uzluksiz ma'naviy tarbiyani amalga oshirish bo'lib xisoblanadi.**

Bu vazifani ijrosini O'zbekiston Respublikasining "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari" asosida amalga oshiramiz. Davlat talablari tug'ilgandan to 7 yoshga yetgunga qadar bolaning

intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy tomondan zamon talablariga qay darajada mos ravishda rivojlanganligi va erishgan yutuqlari, natijalarini baholab boruvchi talablar bo‘lib, bolalarni maktab ta‘limiga sifatli tayyorlashda egallagan bilim, malaka va ko‘nikmalar ko‘rsatkichlarini quyidagi sohalar bo‘yicha belgilaydi:

Davlat talablari 5 ta sohadan iborat:

1. “Jismoniy rivojlanish va sog‘lom turmush tarzini shakllanishi”
2. “Ijtimoiy-hissiy rivojlanish”
3. “Nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari”
4. “Bilish jarayonini rivojlanishi”
5. “Ijodiy rivojlanish”

Jismoniy rivojlanish va sog‘lom turmush tarzini shakllantirishning kichik sohalarini yirik motorikani rivojlantirish, mayda motorikani rivojlantirish, sensomotorikani rivojlantirish, sog‘lom turmush tarzi va xavfsizlikdan iborat. Mazkur sohani yirik motorika sohasida bola o‘z tana a‘zolarini boshqaradi, maqsadli to‘g‘ri harakatlanadi. Mayda motorikada bola qo‘li va barmoqlarini turli maqsadlarda ishlatadi. Sensomotrikada bola sezgi organlari yordamida o‘z harakatlarini boshqarishga qodir bo‘ladi.

Sog‘lom turmush tarzi va xavfsizlik sohasida bola sog‘likni saqlash malakalarini namoyon qiladi, xavfsiz sog‘lom taom va hayot xavfsizligi qoidalarini haqida tushunchaga ega bo‘ladi.

Ijtimoiy-hissiy rivojlanish–“Men” kontseptsiyasi, hissiyotlar va ularni boshqarish, ijtimoiylashuv, kattalar va tengdoshlar bilan muloqot, va odob-axloq qoidalarini shakllantirish, bolaning oila va jamiyatda o‘zini tutishi, bolada mehnat tarbiyasini shakllantirish, bola o‘zini ijobiy, shaxs sifatida, o‘ziga xos xususiyatlari bilan qabul qiladi, mustaqil va o‘z hatti-harakatiga javob beradi.

Nutq, muloqot, o‘qish va yozish malakalari nutq va til, o‘qish malakalari, qo‘l barmoqlari mayda motorika rivojlanadi. Bola kitob va o‘qishga qiziqish bildiradi. Bolada yozuv malakasi shakllanadi. Kitob haqida tushunchaga

ega bo‘ladi. Nutqni dialogik shaklini qo‘llaydi. Bolalar adabiyoti janrini biladi, mashhur yozuvchi va shoirlar nomini biladi.

Bilish jarayonini rivojlanishi- intellektual-anglash malakalari, elementar matematik malakalar, tadqiqiy-bilish va samarali refleksiv faoliyati rivojlanadi. Bola o‘zining tabiiy muhitiga qiziqishini namoyon qiladi. Intellektual-bilish malakalari oshadi, bola qiziquvchan, intiluvchan, faol, bilishga qiziqish bildiradi va unga ehtiyoji mavjud.

Ijodiy rivojlanish - dunyoni badiiy tasavvur etish, badiiy-ijodiy qobiliyatlar namoyon bo‘ladi. Bola atrofdagi borliqni ijodiy o‘zgartirish malakasiga ega bo‘ladi. Bola turli xil san’at vositalaridan foydalanib, dunyoni his etish va tushunishni namoyish etadi. O‘zbekiston xalq amaliy san’ati haqida ilk tushunchaga ega bo‘ladi. San’atga tegishli kasblarning ayrimlari haqida tushunchaga ega bo‘ladi. Musiqiy asarga hissiy munosabat bildiradi. Musiqaga monand harakatlar o‘ylab topishi mumkin.

Kurinib turibdiki Davlat talablarida belgilangan soxalar mazmun mohiyati doirasida bolalarni intelektual va ma’naviy tarbiyalash. Vazifalari ijrosi ta’minlanadi. Bu masala nafaqat MTT pedagoglari tomonidan, balki ota-onalar bilan xamkorlikda amalga oshiriladi.

Ta’lim tashkilotlarida ma’naviy-ma’rifiy va tarbiyaviy ishlarni tashkil etish metodikasini o‘rganish bo‘yicha yaratilgan uslubiy qo‘llanmalarni o‘rganib, faoliyat ko‘rsatayotgan yetakchi tarbiyachilarimiz kupchilikni tashkil etadi.

Bunda ma’naviy-ma’rifiy va tarbiyaviy ishlarni tashkil etish rejasi aniq, maqsad va vazifalar esa davlat va jamiyat manfaatlaridan kelib chiqishi hayotiy misollarda ko‘rsatib o‘tilishi ham nazarda tutilgan.

Ma’naviy – ahloqiy tadbirlarni tashkil qilishda maktabgacha yoshdagi bolalar ongiga, qalbiga quyidagi ma’naviy madaniy g‘oyalarni singdirish muhimdir.

- “Halqning maqsad va muddolarini ifodalaydigan, tarix sinovlaridan o‘tishda halqning ruhini ko‘tarib, ularga ta’yanch va suyanchik bo‘ladigan avlod bo‘lish.

- Jamiyatimiz va davlatimizda bo‘ladigan ko‘plab hayotiy muammolarga duch kelganda, ularni samarali yechimini topish qobiliyati shakllangan bo‘lish
- Ma’naviy qadriyatlarimizni, ilm fan taraqqiyoti yutuqlari bilan boyitib borishda tashabbuskor bo‘lish
- O‘zligimizni chuqurroq anglash
- Zamonaviy ahborot texnologiyalari va kompyuter tarmoqlaridan unumli foydalanish kabi sifatlarga egalik qilishda halqimizning boy milliy qadriyatlari ijobiy ahamiyat kasb etadi.

Umumhalq bayramlarini nishonlash va ularni tarbiyaviy ahamiyati.

1- sentyabr – Respublikamizning Mustaqillik kuni

2- sentyabr-Bilimlar kuni

1 –oktyabr- O‘qituvchi va murabbiylar kuni

21 – oktyabr- O‘zbek tiliga davlat tili maqomi berilgan kun

8-dekabr- O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilingan kun

14- yanvar- Vatan himoyachilari kuni

8- Mart- Halqaro xotin qizlar kuni

21- mart- Navro‘z bayrami

9- may- Hotira va qadrlash kuni

1-iyun- Bolalarni himoya qilish kuni

Yuqoridagi tadbirlarni tashkil qilish metodikasi:

1. Bolalar tarbiyalanganligi darajasini hisobga olish
 2. Bolalarni yosh xususiyatlariga moslashtirish
 3. Tadbirlarni zamonaviy talablar bilan boyitish, moddiy va ma’naviy bilimlarni uyg‘unlashtirish
 4. Tarbiyachining kasbiy mahorati
- 1 sentyabr “Mustaqillik kuni” bayramini o‘tkazishda quyidagi bilim va tushunchalarni bolalarda shakllantirish muhim.

1. Mustaqillik mamlakatimizda yuksak ne’mat ekanligi, O‘zbekiston istiqbol va istiqboliga munosib bo‘lish.

2. Halqimizni boy ma’naviy merosi va ajdodlarimizni merosini o‘rganish, o‘zligini anglashga shart sharoit yaratish

3. Mustaqillik tufayli farovon va tinch hayot kechirayotganimizni misollarda ko'rsating

4. Mustaqillik ne'matlaridan g'ururlanish va tuyg'usi bilan yashash kabi g'oyalarni o'quvchilarga singdirish, bayramni samarali tashkil etishning bosh maqsadidir

21 Mart Navro'z bayrami kuniga bag'ishlab o'tkazilgan bayram tadbiridan namuna.

Navro'z

Maqsad: bolalarning qadriyatlarimiz to'g'risidagi bilimlarni mustahkamlash, ularga Navro'z bayramining halqimiz hayotida tutgan o'rnini tushuntirish: tevarak atrof, bohor o'simliklari va gullari haqidagi ta'savvurlarni shakllantirish. Navro'z taomlariga ishlatiladigan ko'katlar bilan tanishtirish: go'zallik va nafosatga mehrini orttirish.

Kerakli jixozlar: ko'k somsa, ko'k chuchvara, ko'k manti uchun ishlatiladigan ko'katlar, kuy qo'shiqlar qo'yish uchun magnitafon

Tadbirga tayyorgarlik: bolalar bilan birgalikda daladan ko'katlar terib kelish, bog'cha hovlisiga joy xozirlab, dasturxon yozish, uning atrofiga kichkintoylarni o'tqazish, ko'katlar to'g'risidagi ma'lumotlarni bayram haqidagi sh'eriylar parchalarni yodlash.

Tadbirning borishi:

Tarbiyachi: Bolalar, biz siz bilan avvalgi mashg'ulotlarida qadriyatlar to'g'risida suxbatlashgan edik. Qani, kim aytadi: "qadriyat" deb nimaga aytiladi?

Bolalar javobi:

Tarbiyachi: bugun halqimiz qanday bayramni nishonlayapti.

Bolalar javobi:

Tarbiyachi: to'g'ri, 21 mart Navro'z kunida halqimiz yangi yil bayramini nishonlagan. SHu kundan boshlab tabiat jonlana boshlagan. SHu kuni odamlar uy joylarini tozalab, ko'kat va gullar bilan bezagan, ota onalarni, yaqin kishilarni borib ko'rishgan O'tgan yaqinlarining qabrlarini ziyorat qilishgan.

Bayramlarda bahor va uning ne'matlarini matx etib kuylangan.

Qani kim Navro'z haqida she'r aytib beradi?

- 1 Bola: Bog‘lar daryolarniki
Tog‘lar lolalarniki
Kim nima desa desin
Bayram bolalarniki
Bayram bolalarniki
- 2 Bola Bog‘ bohorsiz qolmasin
To‘kmasin tog‘ lolasin
O‘zbekiston bag‘rida
Navro‘zlar omon bo‘lsin
Navro‘zlar omon bo‘lsin

(SHukur Qurbon)

Tarbiyachi: Navro‘z bayrami qaysi jihatlar bilan sizga yoqadi?

Tarbiyachi: Bugun taomlarning ba’zi birlarini qanday tayyorlashni sizga ko‘rsatish bilan birga, ularga ishlatish uchun terib kelgan ko‘katlarimiz to‘g‘risida gaplashib olamiz. Qani, oldimizda turgan ko‘katlarni ko‘rsatib, ularning qanday nomlanishi va qandayligini kim aytadi?

2 Bola: (otquloqni qo‘liga olib) otquloq

Tarbiyachi: Xo‘sh, u qanday ko‘kat ekan.

2 Bola Barglari otning quloqlariga o‘xsharkan.

Tarbiyachi: To‘g‘ri, bundan tashqari uchburchak tuxumsimon. Keng poya bog‘larida ketma ket joylashgan. Gullari mayda, to‘pgulli. Otquloq qaerda o‘shishini kim aytadi?

2 Bola: Nam yerlarda

O‘qituvchi: To‘g‘ri, nam yerlarda, o‘tloqlarda, tog‘ yon bag‘rlarida o‘sadi. Bundan tashqari, u tabobatda ichak kasalligi va ichdan qon ketishini to‘htashda qo‘llaniladi. Unda K, S, B va boshqa vitaminlar, darmondorilar bo‘lgani uchun ovqatga solinadi. Yana qanday ko‘katlar terib keldik, bolalar qani kim aytadi?

3 Bola: Mana bu ko‘kat. Uning oti chumchuqko‘z . Bu ko‘kat gullari chumchuqning ko‘ziga o‘xshar ekan. Barglarning ba‘zilari tekis, chetlari asal o‘yilgan. Gullari qiyshiq.

Tarbiyachi: Bo‘yi, balandligi qancha ekan?

Bola: bo‘yi bir qarich keladi.

Tarbiyachi: To‘g‘ri, 10 sm. Sizning qarichingizda bir qarich.

4 bola: Mana bu jag‘ jag‘

Tarbiyachi: Ba‘zi viloyatlarda ochambiti deb ham ataladi.

4 Bola: Barglari to‘p to‘p. Bir xillari mayda, poyasi ketma ket joylashgan. Yo‘l yoqalarida bog‘larda, ekinzorlarda o‘sadi.

Tarbiyachi: yaxshi, bundan tashqari, gullar oq, mayda, shingilga to‘plangan bo‘ladi. Tarkibida S, K vitaminlari bor, tabobatda qo‘llaniladi. Keyingi ko‘katning nomi nima ekan, kim aytadi?

5 Bola: Ismaloq, barglari naysimon, qirqilgan bo‘larkan. Tabobatda foydali ekan.

Tarbiyachi: ular yovvoyi holda ekinzolar va o‘tloqlarda uchraydi. Ismaloqning ba‘zi turlari sabzavot sifatida ham yetishtiriladi. Ulardan bohorda somsa va boshqa taomlar pishiriladi.

Tarbiyachi: Yana qaysi ko‘kat qoldi, bolalar

6 Bola: yalpiz, barglari cho‘ziq, tukli, nam yerlarda, ariq bo‘ylarida o‘sadi. juda xushbo‘y

Tarbiyachi: To‘g‘ri, yalpiz gullari bandli, binafsharang bo‘ladi. Tabobatda ishlatiladi. Ana endi ko‘katlarni tozalab maydalaymiz, yog‘ qo‘shib sizlarga ko‘k somsa, manti, ko‘k chuchvara qilib pishiramiz.

Davraga dehqon bobo kirib keladi.

Dehqonbobo: Assalomu alaykum!

Tarbiyachi: Vaalaykum assalom. Keling keling Dehqonbobo

Bolalar dehqon bobo bilan salomlashishadi:

Dehqonbobo: Nevaram bohoroydan sumalak pishirish uchun bug‘doy berib yuborgan edim.

Tarbiyachi: Rahmat, bobojon, ana o'sha bug'doydan qozonga sumalak solib qo'ydik, pishyapti.

Dehqonbobo: Qadrli bolajonlar, sizning bugungi bayramingizdan habarim bor. Bolajonlarning yig'ini qanday o'tarkan deb tabiatni, tevarak atrofni kuzatdim. Yo'q belgilar yomon bo'lmadi. Qarasam, qora qarg'a qolgan qorlar ustida o'ynamadi, otxonada turgan ot xirrillamadi, demak, havo aynimas ekan, deb kelaverdim.

Tarbiyachi: Dehqonbobo! Bizga sizning kuzatishlaringiz juda yoqdi. Siz ob havoni yana qanday kuzatasiz? Bizga ham o'rgating. Chunki biz uni faqat ob havo byurosi ma'lumotidan radio, televidenie yoki gazetalardagi xabarlardangina bilamiz.

Dehqonbobo: Juda yaxshi, bo'masa, eshitinglar, agar qumursqa va chivin qanotlanib, havolarda o'ynashsa, o'rgimchak to'r to'qisa, qisqichbaqa quruqqa chiqsa, qurbaqa qattiq qurillasa, qaldirg'ochlar cho'milishsa, ilon isinsa, turna sayrab, qarg'a past uchsa, mushuk eshikni timdalasa, bilingki, yomg'ir yog'adi.

Ot tepinib, sigirlar sutini tortsa, bug'doy o'rilganda, poyaning ko'ki o'roqqa yuqsa, o'rimdan keyin ang'izdan suv chiqsa, tutunlar havoga ko'tarilmasa ham yomg'ir yog'adi.

Yana yomg'ir yog'ishini ko'rsatadigan alomatlar bor. suvlar ko'piklanib oqadi. SHudring tushmaydi, shabada kun chiqish tomondan esadi, osmonda yulduzlar kichkina ko'rinadi, osmondagi kamalakning har ikki uchi suvga tushadi, kun juda qattiq qiziydi.

Bolalar: Dehqonbobo qachon kun sovushini aytib bering.

Dehqonbobo: mayli, bolalarim, eshitinglar bo'lmasa. CHuvalchanglar yerga kirishsa, qaldirg'ochlar balanlab uchsa, boyo'g'lilar sayrasa, o'rdaklar cho'milishsa, g'ozlar boshini yashirib, tumshug'ini taqillatsa va bir oyog'ini qanotining ostiga tiqsa, sovuq tushadi. Bundan tashqari it qorga ag'anasa, sigir orqa oyog'ini taqillatsa, ertalab quyosh yuzini tuman qoplasa ham sovuq tushishini bilib olinglar.

Tarbiyachi: Dehqonbobo siz bu gaplarning hammasini tabiatni kuzatib o'rganganmisiz?

Dehqonbobo: yo'q albatta bobolarimizdan eshitganmiz, ularga qarab ekin tikinlarni rejalashtirganmiz.

Tarbiyachi va bolalar dehqonboboga minatdorchilik bildirishadi.

Tarbiyachi: endi, dehqonbobo, yo‘l bosib kelgansiz, damingizni oling, bolalarimiz sizga she‘rlar o‘qib berishadi.

1 Bola: Osmon tiniq ko‘k shoxi,
Oq bulut kezar gohi
Gullarga ko‘miladi
Qandak o‘rikning shoxi
Bog‘bon chiqar bog‘iga,
CHO‘pon ketar tog‘iga
Bolarilar g‘uvillab
Qo‘nar gul yaprog‘iga
Qushlar uchib keladi
SHamol g‘ir g‘ir yeladi
Quyosh gullar yuzini
SHulalarga beladi
Suvlar shildirab oqar
Qo‘shig‘i dilga yoqar
(Uyg‘un)

2 Bola: Yomg‘ir, yomg‘ir, yog‘aver
Yog‘ib bo‘lgini ming chelak
Yomg‘ir yomg‘ir yog‘aver
Dalalarga sen kerak
Yomg‘ir, yomg‘ir, yog‘ chaqqon,
Bizlarga ham sen kerak

Yog‘ib o‘tsang sen qachon
Ko‘rinar naykamalak

(Aziz Abdurazzoq)

Tarbiyachi sumalak to'g'risidagi rivoyatni so'zlab beradi. Bu orada sumalak suzilib, dasturxonga tortiladi. Dehqonbobo, tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar ularni birga baham ko'rishadi.

Tarbiyachi ko'kat terishda, ularni aniqlashda, chuchvara, somsa va manti tugishda o'rnak ko'rsatgan tarbiyalanuvchilarni rag'batlantirib, ularga sovg'alar ulashadi. SHo'h musiqa yangraydi. Hamma raqsga tushadi va tadbir yakunlandi.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tashkil qilishni asosiy tarkibiy qismlari:

- maqsadni aniq mezonlarda ifodalanishi:
- faoliyat maqsadini amalga oshirishda xizmat qilishi:
- bolalar tarbiyasidagi faoliyatni o'qtuvchi, ota ona va jamoa hamkorlikda boshqaruvini ta'minlash muhimdir:

Ma'naviy-ma'rifiy ishlarga nisbatan zamonaviy talablar:

- Har bir tarbiyaviy ish jarayonini maqsadini aniqligi va uni tashxis etish mumkinligi:
- Dasturdagi mavzularga oid nazariy va amaliy masalalar, yechimidagi usullari:
- Mavzudagi matnlarni ketma ketligi, zamonaviyligi, bosqichma bosqich bayon etilishi:

Ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tashkil qilishni bosh mezoni barkamol avlodni ma'naviy tarbiyasiga e'tibor qaratishdir.

A Avloniy aytganidek: "Agar inson yaxshi tarbiya topib, buzuv xulqlardan saqlanib, go'zal xulqlarga odatlanib katta bo'lsa, har kim qoshida maqbul baxtiyor bir inson chiqar" SHu sababdan, A Avloniy tarbiyaning inson hayotida zarurligini nazarda tutib "tarbiya yo hayot yo momot" dur deb ta'kidlagan edi.

Insonning ma'naviy barkamollik xalollik, birovlarining xaqiga hiyonat qilmaslik, sabr qanoatli, mehr shavqatli kabi fazilatlar bezaydi.

Ahmad Yassaviy nafsni tiyish, poklik bo'lmasa "Haq yo'lig'" kirib bo'lmasligini. To'g'ri ko'rsatib insonni ma'naviy ahloqiy tarbiyasiga e'tiborni qaratdi.

Ma'naviyat iborasi keng tushuncha bo'lib u jamiyatshunos, ahloqshunos, huquqshunoslik, san'atshunos olimlarning diqqat e'tborini o'ziga qaratmoqda.

SHu jihatdan “Ma’naviyat” tushunchasi turlicha ta’riflanadi:

“Ma’naviyat - insonning botiniy va zohiriy”, “Ma’naviyat -inson qalbinning nuri”, “Ma’naviyat -odamning ruhiy va aqliy olamning majmuasi”ni mujassamlashtiruvchi tushuncha deb ta’riflanadi. (Mirahmad Abdullaev)

Ma’naviyat- insonni asosiy fazilatlaridan biri bo‘lib o‘z o‘zidan paydo bo‘lmaydi, u tarbiyaning mahsulidir.

Ma’naviy-ma’rifiy ishlarning salohiyatini oshirish bola qalbida insoniy fazilatlarni singdirish ko‘p jihatdan tarbiyachi tarbiyalanuvchilarni ijodiy faoliyatni tashkil qilishga bog‘liq. Ular quyidagi omillarni qo‘llash asosida vujudga keladi.

- Ma’naviy-ma’rifiy jarayonini tashkil qilishdagi munosabatlar . Bunda tarbiyalanuvchilarning kundalik hayotiy voqealar jamoadagi tartib qoida va hulq atvorlar haqidagi motivlar va ularga bir butun yondashuvini tarbiyaviy munosabatlar deyiladi.

- Ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarning maqsadi, aniqligi va ta’sirchanligi. Tarbiyaviy jarayonni loyihalashtirish, shakl, metod, shart sharoitlarni oldindan aniqlab qo‘yilgan maqsadga muvofiqlashtirish.

- Tarbiyachi va tarbiyalanuvchining o‘zaro munosabatlari. Tarbiyachi va tarbiyalanuvchilarning ruhiy holatlari, munosabat va muloqatda bo‘lishlari, ijobiy ruhiy shart sharoit yaratilishi, tarbiyaviy tadbirlarni gigiena qoidalariga moslash, estetik talablarga javob berishi, tarbiyaviy tadbirlarni muvoffaqqiyatli tashkil etish omillaridan biridir.

- Tarbiyalanuvchilarning faolligi va mustaqil ijodiy faoliyatni tashkil etish. Ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarni tashkil etishda tarbiyalanuvchilarni faolligi ko‘p jihatdan ixtiyoriylik, fidoiylik, tashkilotchilik va ijodkorligiga bog‘liq. Har bir tadbirni bola ko‘rsin, unda intilish hissi uyg‘onsin, unda o‘zini shaxsiy munosabatlarini bildirish imkoni vujudga kelsin.

- Ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar ta’lim jarayonida olgan bilimlariga uyg‘un bo‘lishi . Tadbirlarni rejalashtirishda tasodif holat bo‘lmasdan, turli fanlarni integratsiyasidan kelib chiqadigan mavzular ijobiy xarakter kasb etadi.

Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyalanuvchilari bilan olib borilayotgan ma’naviy-ma’rifiy ishlar amaliyotini o‘rganish guruxdan tashqari tarbiyaviy tadbirlarning boy tizimi mavjudligini ko‘rsatdi. Bu tizim tanlovlar, jismoniy tarbiya musobaqalari, sahna ko‘rinishlari, suhbat, aytishuvlar, o‘yinlar badiiy kechalar shuningdek, eng aziz, eng ulug‘ Mustaqillik bayrami, 8 dekabr –

Konstitutsiya kuni, 1 oktyabr – o‘qituvchi va murabbiylar kuni, 8 mart – Halqaro xotin qizlar bayrami, umumhalq Navro‘z bayrami, Yangi yil bayrami, 9 may – xotira va qadrlash kuni, hosil bayram iva boshqa qator tadbirlarni o‘z ichiga oladi. Mazkur tadbirlar guruh tarbiyachilari, maktabgacha ta’lim tashkilotsi musiqa o‘qituvchisining yillik tarbiyaviy ishlar rejalarida aks ettirilmokda.

Guruhdan tashqari tarbiyaviy tadbirlarda ma’naviy qadriyatlardan foydalanishning eng samarali shakllardan biri – sayyohatlardir.

Sayyohat kunini belgilab, bolalarni Viloyat markazi bo‘ylab sayyohat uyushtirish mumkin.

Har bir O‘zbekistonlikning o‘z ajdodlari yashagan va yashayotgan hudud tarixi va tavsifi bilan bilish kata ma’naviy-ma’rifiy ahamiyat kasb etadi.

Kindik qoni to‘kilgan va ulg‘ayib voyaga yetgan joy manzilu-maskan tarixini bilmagan, unga nisbatan mexru-muhabbat qo‘ymagan kishining O‘zbekiston atalmish Vatanni sevish va ardoqlash, uning buyuk kelajagini ta’minlashga o‘z ulushini qo‘shishga ishonish qiyin.

Bu ma’naviy yangilanishning o‘ziga xos pedagogik ko‘rinishidir. Yosh avlodni yuksak milliy ma’naviy-ma’rifiy ruhda tarbiyalashning asosiy yo‘nalishlaridan biri, ularni barcha hududlaridagi aholi istiqomat qiladigan manzillarining tarixiy nomlari bilan tanishtirishdan iborat.

SHunday qilib, ma’naviy qadriyatlardan guruhdan tashqari tarbiyaviy tadbirlardan foydalanish, nafaqat yodgorliklar qishloq va shaharlar xaqida, balki eng muhimi - insonlar millat haqida yaxlit tasavvurga ega bo‘ladilar.